

დიდმოურავიანი

პროლოგი

1

მეფესა ქართლის ცხოვრება ებძანა გალექსულობით, ზოგი რუსთვლისა ბაასი, კახთ მეფის საქმე სრულობით, ხან ლხინი, შვება, სიამე, ხან ვარდი დანასრულობით: სიბრძნე, ხმალი და ომები, სიკვდიდმდე აღსასრულობით.

მეფის არჩილისადმი.

2

მეფევ, სიბრძნით აღსავსეო, ხელმწიფეთა პირმშოვ შვილო, ღრმის სიტყვისა ამომცნობო და ძნელისა გამადვილო; "ცოტა სიტყვა განმიმარტე", გებრძანა თუ: "ჩემო ჩრდილო, შენ, სიბრძნისა ვერ მიმწთომო, მაგრა რიტორთ კაცთა ზრდილო!"

3

ამ ამბისა განმარტებით არა გქონდა მოხსენება, ვით გაუწყრა მოურავსა, მეფეს ანუ ვით ენება; საქართველოს დასუსტებას მით ბელიარ ექენება; ამ ქვეყნისა შიგნით რევას ზოგს ოცნებით ეჩვენება!

კარი პირველი

4

ქრცილვანს იდგა მეფე შვებით, მას გვერც ახლდა მოურავი, იშვებენ და იხარებენ, ქარი უქრის მათ არავი, მტერი ყველგნით შეაშინა, ომის იყვნენ არ მზარავი, ავი ენა ამათ გაჰყრის, ქვეყნისათვის ეს არ ავი.

5

სამნი კაცნი მოურავთან მოვლენ სიტყვის მოხსენებად, პირველ ჰკადრეს: "სახელისა ჩვენ შენისა ვართო ქებად,

გაგიცხადებთ ხვამიადსა, ჭირთა ჭირზე მოსავსებად,
მაგრა ფიცს გთხოვთ, არვის უთხრა, არ შევიქმნათ გაცხადებად."

6

მან მიუგო: "რას ფიცსა მთხოვთ, ან რისა ხართ ნეტარ მთქმელი?
გამიცხადეთ, თუ რა მოჰხდა, ახლარამ თუ ანუ ძველი,
კარგს მეტყვით თუ საზიანოს, ლხინით ვარ თუ ცრემლთა
მღვრელი, გულში არა ჩამაჩნია, მეფის მტრის ვარ მე მომსვრელის"

7

მათ უთხრეს, თუ: "ვერ გიამბობთ, თუ არ მოგვცე მართლა ფიცი.
წიგნი მოგვეც საფიცრისა, დაბეჭდე და დაამტკიცო,
თვარემ გითხრათ, მიგვცე ხელთა: "ამან მითხრა, მე ეს ვიცი!"
ჩვენ დაგვხოცონ, თუ გარდავრჩეთ, ვერ ვიშოვნოთ ანამტკიცო!"

8

დაღონდა, გულში ესე თქვა: "ნეტარ შევჰფიცო რისათვი,
წიგნი მიმეცეს ფიცისა ცუდის სიტყვისა თქმისათვი,
მეფე ხომ არას მიწყრება, არც მოყვრის, არცა ძმისათვი.
ეგება მე სულ შორს ვიყო, მეუბნებოდენ სხვისათვი".

9

ბევრი ეუბნა, არ უთხრეს, ვირემ არ მისცა ფიცია,
მაშინლა ჰკადრეს: "სიკვდილი შენი ხვალ დანამტკიციას!"
ერთმან თქვა: "მოლალატენი უთუოდ მართლა ვიციას!"
რა მესმა, იქივ შევსწუხდი, მე თავსა ხელი მიცია!

10

ჰკითხა: "ნეტარ რასთვის მამკვლენ, ანუ ჩემგან რა მომხდარა", კაცს
რომ ბევრი კარგი უყო, ჭირნახული ქვე წამხდარა,
რომ არ აგყვე, სიზმრის ნახვა ბევრჯელ სადმე კვლავ ამხდარა.
მზეჭაბუკ და გმირი როსტომ ღალატითა გარდამხდარა!

11

ზოგს ყმას გაენდო, ზოგზოგთან კაცი გაგზავნა მალეები, ქაიხოსროს
და იესეს უთხრა: "გული გაქვთ სალები,

რასათვის მამკლავს, გასინჯეთ, თქვენგნით მქონია ძალები, კარგისთვის კარგი ეს არის, იცით, რა დავსდევ ვალები?"

12

მათ უთხრეს: "ნუ დაიჯერებ, არა გავს სიტყვის მსგავსება, ზოგთ უნდა გარდაკიდება, ქართლის ჩხუბითა ავსება; შენ რომ არ იყო, დღეს ქართლსა მიხვდება სანთლის დავსება. მთვარე დაცხრების ჩვენ კერძი, აღარ ყოს პირის გავსებას"

13

კვლავა ნახა ისივ კაცი, იმავ სიტყვას მეტყველებდეს, მოახსენეს: "დაიჯერე, ვირ შენს შუქსა დაავსებდეს, მოგკვლენ, სისხლსა დაგიღვრიან, ზოგნი თასსა აავსებდეს, რაკი მოგკვლენ, სოფელს გავლი, სიკვდილს შენსას ვინ ეძებდეს?"

14

თქვა: "ვერ ვხედავ ამ საქმესა ჩემთვის რასმე კარგა მხედად, სამსახურის საპასუხოდ მე ეს მამცა ეტლმახ ბედად, შვილიშვილის დასადგინად, სანატრელად ან იმედად, აწ რაცა ხამს, მე იმას ვიქ, თქვენ რა გითხრა სიტყვა ყბედად!"

15

ჰკითხა კიდევ: "რა სიტყვა თქვეს, რად სწრაფობენ ჩემად
მკვლელად?"

მათ უთხრეს თუ: "ის შეიქნა ლუარსაბის სისხლთა მღვრელად;
კვლავ: მან ჯარი დაიხვია, არ ეტევის მინდორს ველად;
თავს არ გვიდებს საპატრონყმოდ, წყალობისა არ მადლმხდელად.

16

თქვა: "მამაცისგან ცუდია, თუ მუდამ რაცხავს შიშებსა, ვინც რომე უწინ მირჩივა, ვიცი, მამიგებს იშებსა, მითხრეს, გონიას რას ეძებ, შერთვია ზღვათა ქვიშებსა, კაცს განუცდელსა სოფელი, იცით, რომ არ გაუშვებსა?" .

17

მეფემ შეგვიტყო ჩურჩური, გაყენ და გამოყენება;
ებძანა: "რა გაქვთ საქმენი, სიტყვას არ უნდა ყენებას!"
ვჰკადრე: "ამჟამად არვისგან მკვდარი არ აყენება,
თავს ღალატითა ვერ მოვჰკლავ, ამისი ნუ გაქვს წყენება!"

18

მეფევ, თქვენ იცით, ტარიელს რამაზის სიტყვის თქმანია,
მან მოარჩინა სიკვდილსა, თვარ იყო დასანთქმანია,
რა წიგნი მისცა მას კაცსა, პირობა, რა აღთქმანია,
მეც მითხრეს ჩემი სიკვდილი, აწ რაღა უკუთქმანია?"

19

ავალიშვილი დომენტი, ჭკვიანი კაცი, მროველი,
მას ვჰკადრე, "თქვენ დაისაჯე, მეფესთან ამას მოველი,
ეს ჰკადრე: "რა დავაშავე, ვიყავ ხლმით ბევრის მშოველი,
თქვენც კარგა მაჰატივებდი, დ ცა წყალობითა მთოველი!"

20

მივიდა, მეფეს შეჰკადრა: "ნუ გაქვს სიტყვისა წყინება,
მეფეო, ის ვჰქენ საქმენი, რაც თქვენმან გულმან ინება,
რისთვის გამხადე მტერთ გულად, რად მეც ცრემლისა დინება?
შენთვის რამდენჯერ ხლმის ვადა გლახ ჩემმან ხელმან ინებას!"

21

მეფემ ბძანა: "ეგე საქმე არ გავლია ჩემსა გულსა,
ვინ მოგკვლევდა, რასა ჰქვიან. მომდგომსა და ჩემს ერდგულსა,
ნამსახურსა თავგაწირვით. კვიპაროზსა სწორად რგულსა,
ვინც რომ გითხრა ეგ ტყუილად, შევიქ დამწვარ დადაგულსა!"

22

მაგის მთქმელი არ იქნების, იგი კაცი თუ არ მამცე,
მამული და სამყოფელი სრულ უკლებლად ახლავ გავსცე,
იავარ ვჰყო სამყოფთაგან, თავსა ზარი მაშინ დავსცე.
შენით მინდა მე ლაშქრობა, ნაღარას და საყვირსა ვსცეს!"

23

ესე სიტყვა მოუტანა, მეფე მართლობს მეტად თავსა!
"დამიჯერე, ასრე შორს არს, ვით არ შევა სპილო ნავსა!"
ერთხან ჩავჰყევ, არ დავჰკარგავ. ჩემს ჭირნახულს შევიქ ზავსა,
იგი კაცნი კვლავ მოვიდეს, მე მეტყოდეს სხვას იგავსა.

24

მითხრეს: "ერთხელ კიდევ მორჩი სიკვდილსა და ღალატობას.
ჩვენ ნუ გაგვცემ, თვარ დაგვხოცენ, შენ მიხვდები ფიცის გმობას,
დაგვიჯერე, ნუ მოელი მეფისაგან ხვალ დანდობას,
ლუარსაბის სიკვდილს გადებს, სულ ამას იქს სიტყვის თხრობას".

25

კიდევ გავგზავნე მროველი, ვახელ მოციქულები:
"მე მთქმელთა კაცთა ვერ მოგცემ, გინდა რომ შემქნა წყლულები,
ლუარსაბ მეფის სისხლს მადებთ. გაქვთ სადმე სიტყვა თქმულები,
მაგრა თავივად შეგკადრო, თუ თქმადლა შემრჩეს სულების"

26

მეფეს ებძანა: "აწ გითხრა სიტყვა უცთურად მთელია,
ქვეყანამ იცის, შენ იყავ მისის სისხლისა მღვრელია,
მაგრა მას მიხვდა სუფევა, ანგელოზნი ჰყავს მცველია;
ამჟამად ისრე არვინ არს წამების გარდამხდელია!"

27

მაგრა მე მის სისხლს არ ვებებ, შენ იყავ შენთვის მჯდომარეს!"
რა ესე მესმა, შევიგენ, ვჰთქვი: "არის ჩემზე მწყრომარე",
მოციქულთ უთხარ. "ვყოფილვარ მე სადმე ცუდათ მშრომარე,
მეფეთ ტახტისა მაქცევი, არა თუ შემამკობარე!"

კარი მეორე

28

შევსთვალე: "მეფევ, ისმინე ეს სიტყვა გათავებამდი,
მეფეს ლუარსაბს როს ვახლდი, ვით ვიყავ მისად ქებამდი;
ოცის წლის მამამ მიმართვა, ის იყო ცამეტებამდი,
უწინაც მაპატივებდა სამუდამოდ გვერცა ხლებამდი.

29

ხანი რამ გაჰხდა, მოვიდა ამბავი ლაშქართ ყრისანი,
თათარხნის შემოგროვება, თრიალეთს გარდმოსვლისანი,
მან იარაღის უბძანა: "შენ იცი შეყრა გზისანი,
თან ზაქარია წამოგყვეს, ყმანი არ გინდა სხვისანი!

30

გზანი დაცევით, თქვენ ქენით კარგრიგად ყარაულობა,
თუ ჯარი ნახოთ, დ გვაცნობეთ. ნუმცა ჰქნათ თავის წყლულობა!"
მათ ვერა უგრძნეს ლაშქართა, ქნეს სხვას გზას გაპარულობა,
ბოლოს მათგანვე მოიკლნეს, ქრისტეს შესწირეს სულობა!

31

მათ თრიალეთი გარდმოვლეს, თან აჰყვნენ მანგლისელები,
ზოგნი ნამგლითა მოსდევდეს, ზოგთ ხელთა ჰქონდა ცელები;
კველთა, ოძისი დადაგეს, არა ჰყვა შემნახ-მცველები,
მეფის სვიმონის ხლმის ქნევა, თურმე, არ ახსონსთ ძველები!

32

კველთას თევდორე შეიპყრეს, მცოდნე და კარგი მღვდელია,
ლახტითა სცემდეს: "წაგვიძებ, გზა რომელ გარდამსვლელია?"
ერიქალზედან ავიდნენ, ხუცესი წინწინ მვლელია;
აწ ნახეთ, როგორ მოუა, რის ჭირის გარდამხდელია!

33

გოსთიბის თავს რომ მოვიდეს, ჯერ არ ჩაევლოთ სულებით,
უთხრეს: "მეფეზე მიგვიძებ, უკან მოგყვებით სულებრთ."
ორს კაცს ეჭირა მხარ შეკვრით, ხელი ხელზედან სულ ებით,
მღდელმან გულში თქვა: "მე მამკლან, არ დავიკარგვი სულებით!

34

ეს განიზრახა: "მეფეზე მიუძღვე ჩემის შიშითა,
თან დავიდევნო ლაშქარი, უმრავლე ზღვისა ქვიშითა;
ესენი ფაფარუჭობდენ გახარებით და იშითა,
არვინ დავრჩებით უკვდავთ, ვინც რომ დედითგან ვიშვითას!"

35

ერთაწმინდაზე ჩაუძღვა, გზა ჩავლო ქვენადრისანი,
ცხირეთზედ დიად შორს დარჩა, მხარი ვლო სხვის სამძღვრისანი,
მღდელს თავი გააგდებინეს, წამებით სისხლთა ღვრისანი,
მაშინ ერთ კაცად კმარიყო, რაც ვნახე ჩემის ძმისანი!

36

მეფე ცხირეთს ბძანდებოდა უგრძნაულად, მოსვენებით,
მეც გვერც ვახლდი, იგ მწყალობდა სიკეთით და თავის ნებით.
გარდმოვხედე, სულ მოიცვეს დაბლა მხარი, ვიქმენ ვებით,
გულსა უთხარ: "მე ქართველნი მათ შევაბა კაის ცნებითს!"

37

მეფეს ვჰკადრე: "ნუ დაიძვრი, დამაცალე შვიდს ჟამს ჯერე,
რაცა გკადრო, ის ისმინე, სიტყვა ჩემი დაიჯერე,
შენს წინ მოვჰკვდე უსაცილოდ, ფიცი ჩემი ეს იჯერე,
სარდრობით და კაის საქმით, ნახავთ, ვითა შევაჯერე"

38

დამიჯერა, მეფე დადგა, მე კავთისხევს ვიწყე რბენა,
ბარათიანთ ვის შეეტყო, მათ დაიწყეს კვლავ მოდენა,
ვინც ვიპოვე შევაგროვე, ოთხასი ვჰთქვრ ან რამდენა? დ
ღვთით მოხდომა დავანანო, მათ ცოლთა ქნან ცრემლთ მოდენა.

39

დეღუმაჰმადხანს ვაცნობე: "წამოდი, მალე ირები,
მალ მოგვეშველე, შეგვექნა დღე რამე გასაჭირები,
ნუ გაგვიდრკები, აქამდი ჩვენ ერთად გვექონდა პირები!"
არვინ დავაგდე, საომრად მოდიან ჯოხით გზირები.

40

მეშვიდეს საათს მეფესთან მოველ, მოვხვივე ჯარია,
აწ ნახავთ, როგორ შევიქმენ თავისა გამსაჯარია,
ზაზა ციციშვილს იცნობდით, როგორ გულ სრული არია,
მას გვერც ვიახელ, მრავალი კაცი შეჰკვემენით მკვდარია!

41

ნიაბთ ბოლოს სხერტა ჰქვიან, არის რამე მცირე ჭალა,
ზაზას ვახლდი, იქ წინ დავხვდით, გული გვაქვს და მცირე ძალა,
ზაქარიას იარაღი მასთან მოსდევს, მოვლენ ძალა,
მორწყულს ხნულში შემრცვივდეს, სისხლი მათი იქ გამშრალა!

42

ისინი ორნივ დახოცეს, ჩვენ დავრჩით, იყო ველია;
შუბებსა ხელი ვამაგრეთ, მოგვგონდა საქმე ძველია;
ჯილოსანთ კაცთა უტყუბეთ, წინ იყვნენ, არ მშველია,
ზაზასი მიკვირს იმ დღესა, თუ რას საქმისა მქნელია!

43

ფაშები იყვნეს, რომ ვჰხოცეთ, გარდახლტა, მოსჭრა თავია,
სისხლით შეღება დოღბანდი, კაბა-მწვანე თუ მავია,
მათ მოგვატანეს რაზმითა, არ ჰქონდა ჩვენზე ზავია,
წვერით კბილს თავი მიიცა, ცხენსა მოახლტა: მჰაია!"

44

მაშინ მტკვარი მდიდრობდა, ჟამი იყო თიბათვისა,
მუხრანთ მჰყრობს და ერისთავებსა ვჰკადრეთ: "გვინდით ამისთვის!
ამილახორს მოახსენეთ, მტერი ცეცხლზე დაერთვისა!"
მალ ავლევით ზემო ქართლი, სად ფრონენი მტკვარს ერთვისა.

45

დეღუმაჰმადხან მოვიდა, შვიდასი კაცი ხლებოდა,
გულსრულობასა ჩემობდა" მამაცად რასმე დგებოდა,
"მგლისტყაოსანთა" შევებნეთ, ომი მწვე შეგვეძლებოდა;
ვიცი, რომ ხმალთა ჩვენთაგან მათ გული დალებებოდა!

46

აიყარნენ წასასვლელად, მათ პირი ქნეს ყარაღაჯით,
კაცი კარგად მოაგვარებს დიდს ლაშქარზე კარგის გარჯით!
მეფეს ვჰკადრე: "აწ ქართველნი მე ავაგსო მათის ხარჯით,
ბძანება ქენ, ნურვინ არჩენს შეხვეწნით და ნურას აჯით".

47

წყნარა მიდიან რაზმ წყობით, ჩვენ უკან მივსდევთ ნელაო,
მათი შებმა და შეტევა არავინ გაიძნელაო,
მე სადავენი შევტაცი, ვინ შუბი წაიგრძელაო,
სამოციათას კაცზედა როგორ არ გვინდა შველაო?

48

ერთი ტერტერა გორიდამ მოვა უგრძნულად გზაზედა;
დოესის ბოლოს წინ დახვდეს, გულს ელდა ეცა მაზედა;
გაფრინდა, ხიდის ფიცრები მან გარდაყარა წყალზედა,
თუ არ ენახა ტერტერას, ხიდს გაივლიდენ მზაზედა!

49

გმირთ ზღაპრულს წიგნში სწერია ჯეონის გაელა ადვილად,
მდევრისა ვეღარ მიწევა, ვერც ჯავრთ ამოყრა ადვილად.
გივისგან ქაიხოსროსი მორჩენა კარგა წადილად;
მათ დავაშხამებ ხვალ დილას, რაც რომ მომზადონ სადილად!

50

იმ ღამეს მართლმორწმუნენი იყვნეს სულ ღამე თევითა,
ზოგნი ხშირ-ხშირად ვდგებოდით, ზოგნი აქა-იქ თევითა,
ღირსნი კაცები გვიახლნეს. ვესევდით ჩვენ მათევითა,
არ იყო მათში ცთუნება გველისგან იმათ ევითა.

51

დილა გათენდა, ვახსენეთ ღმერთი და წმინდა ყოველი:
მარიამ დედა ქალწული და მერმე ძელი ცხოველი,
კვართი და მკლავი მარჯვენა, ღვთივ ქმნული სვეტიცხოველი:
თქვენ დაგვიფარეთ, დაგვცევით, რა წყალში ვიქმნეთ სოველი!

52

გაღმა მტრის შიში არა გვაქვს, წყალს ხმალი არსით ეკვრისა, ტანსა
ჩავიცვით ჯაჭვები, ტალიკით აღარ ეკრისა,
ჩვენი სიკვდილი აღარ გვჩნდა იოტად, ანუ კეკრისა,
გზები შეუკარ კორტანეთს, შალვა უფროსი მეკრისა!

53

შევედით, წყალსა გავედით, გვეგონა თავი მცურავი,
ცხენები წყალში ფრტვინვიდა, უკულმა აღარ მბრუნავი,
იმერ ნაპირს გავედით უბე და კალთა მწურავი,
აწ თათარხნისას გაცნობებ, ვით შევჰქნა მოსამდურავი

54

წყალს უზიანოდ გავედით, ეს დიდი სასწაულობა!
ივნისში მტკვარს ვინ გასულა, არ მიხდომოდეს რჩულობა?
არ მოგვრჩობია ერთიცა, იმდენი ერთა სულობა,
ცხენთ ცურვა გაუადვილდა, გასვლა თუ გამოსულობა.

55

სურამის ბოლოს მოვიდნენ, ქართველნი შევიყარენით,
იმათაც დიდად იამა, ჩვენ ხომ მწვედ გავიხარენით,
ომსა ბედევდეს ყველანი, არვინ არ დავიზარენით,
ღმერთო, მოგვხედე, თათარხნის რომ სისხლი ხარბად ვღვარენით!

კარი მესამე

55

რჩევა შეგვექნა ომისა: რას დროს შევებნეთ, რაგვარა,
დაშურება სჯობს, სიჩქარე, ვირემდის აიბარგარა,
ხანძრად მოვედვნეთ, როგორაც ბალახი ცეცხლმან დაგარა,
ქართველთ ხმაღს ქვეშე, ღვთის ძალით, თათრებმან ვერ იმაგარა.

57

ზოგმან თქვა: "ახლავ მიუხდეთ, თავს გარდვადინოთ მტვერია!
რადას უდგავართ უომრად, რა ახლო ვნახეთ მტერია?"
ზოგმან თქვა: "ზეით მოუხდეთ, შეიქნან გასაშტერია,
მათ დავანანოთ აქ მოსვლა, არ ჰყვანდეს პატრონ ტერიას!"

56

ნუგზარ თქვა: "ღამით დავესხნეთ, მთის კაცთ ეს მიყვეს რჩევანი;
მრავალჯერ გაგვმარჯვებია, ასრე გვაქვს ომის ჩვევანის!"

სხვათა თქვეს: "დილას მიუხდეთ, შევექნათ ბედისა წყევანი,
ერთს წარექცოს ასი და ასს ათასისა ძლევანის!"

59

მე ვჰტყვი: "მმანო, დმიჯერეთ, ესე ომი მე დამდევით,
ჩემი საქმე დღეას უკან ანდაზად და ხიდათ დევით;
გული მტკიცედ დაიმყოვრეთ, მართლა თავი გარდადევით,
თვალი მიგდეთ ზოგზოგებმან, მათში ვიქმნე, როგორ დევით!"

60

დილაზედა რაზმი ვაწყობთ, მათკენ ვიქმნეთ ჩვენ წახრილი,
სადაც დგანან, აქეთ ნაპირს წაუვლია იმათ თხრილი,
იმას ასრე გარდავიდეთ, არვინ იქმნას გან გახრილი,
გარ მოვიგზნათ დახოცილი, როგორც დოლაბს ედვას ხრილი!"

61

ერთი კაცი წამოსვლოდათ, ნიაბის თავს დაეჭირა,
მოსვლა მისი, გამოპარვა, ჩვენთვის ლხინი, მათთვის ჭირ ა!
ვჰკითხე: "ომსა როგორ ბედვენ, შებმისა აქვს საექვი რა?"
მითხრა: "უმძიმს მათ გარდმოსვლა, გზა და წასვლა გაეჭირას!"

62

ესე თქვა თუ: "გროვდებიან, ქვიმას რასმე პარკს ჩაჰყრიან,
ხან ისრებსა შესჭიდებენ, ხან ქურუმნი რამლსა ჰყრიან,
მესტროლაზე სტროლაბსა შლის, მიმსვლელს უკან უკუჰყრიან,
მოსწყენიათ უცხოთ რასმე, ვეჭობ, ყურებს ჩამოჰყრიანს"

63

ეს გავიგონე მათგანვე, თქვეს: "საქმე მოგვდის მარცხისა,
რაცა ნიშნები ვიცოდით, აღარ დგას, წყალი გარცხისა,
სრულ ჩამოცვივდა ბურჯები, ეტლებმან ქვე დანარცხისა,
თილისმთ ნაქნარი დაშალეს, რკინა ჰქონდათ თუ რაც ხისა!"

კარი მეოთხე

64

ესე ამბავიც გვიამა, ღმერთი უწყრების თუ რევდა,
იმ კაცსა ვჰკითხეთ, საბრძოლი მათში რა უფრო ურევდა? გვითხრა
თუ: "მშვილდით იბრძვიან, ფოლადი ისრის პირევდა, თოფი და
შუბი არა აქვთ, საყალბო მწვე ქვითკირევდა."

65

თხრილის პირს ჩვენ მიუყენეთ მეთოფე, ქამანდარები, _ ესროლეთ,
თოფის კომლითა ვერ დაინახონ დარები!
აქათ ესენი ესროდეს, ზეით გზა განაკარები,
რა თოფის სროლა გათავდა, შუბთა ქნეს ჯაჭვზე ჩხარები!

66

რომე ვიწონეთ ჩვენზედა უფროსნი ექვსის ზომითა,
ვთქვით: "გამარჯვება ჩვენია, გავძლებით მათის ომითას!"
რაზმი გავაწყევ, მივმართე მკლავითა დაუშრომითა,
სისქეს ჯარს პირველ მიუხე, სისწრაფე, დიდის ნდომითა.

67

მეფე გულსრულად მობძანდა, შექნა შუბისა ძგერება,
ვისაც მიუხდის თამამად, იგ მისგან გაიმტვერება!
ფიცხად იბრძოდეს ქართველნი, რაღაა უფრო მტერება,
ხნაშა-ხნუშისა ხმა არის, იმათ ვინ მიეფერება!

68

ომი გახშირდა, შეუქმნეს ცხენ-კაცთ თოფისა სროლანი,
ზოგი ბორდღევდა ცხენს ქვეშე, ზოგთა აქვს მკვდართან წოლანი;
დარბაისელნი იბრძვიან, მეფისა კაამყოლანი,
ომში ისინიც მოგვესწრნეს, ვის ექმნა უკან ყოლანი.

69

ჩემი რა ვჰთქვა, დიდად მძულდა ტრაბახი და ცუდი კვება,
ველარ დადგის უნაგირზედ, ვისაც ჩემი შუბი ეხა!
სად მივმართი შევაძრწუნი, ლახტის თქვიან, არის ჭება!
სული მეც ხომ ამოვართვი, რას უზმიდა მეტსა მეხა?

70

ვჭბოცდით გულმყოვრად, ვიბრძოდი, სწორად რაზმს შუა
ვბრუნევი,
რომელსაც სისქეს ჯარს მოვხვდი, ერთმანერთს შიგ აურევიდი,
რომელიც ჯილით წამოდგის, იმას სისხლს უფრო ვსურევიდი,
სიცხემან ძალი დამმართა, ოფლსა არ მოვიწურევიდი!

71

ფიცით შეგკადრო, მეფეო, სამი გავსტეხე შუბია;
მასუკან ლახტით ვიბრძოდი, სისხლით ავაგსი უბია,
ლახტიც რომ გატყდა, ხმაღს ხელი მივჰყავ, ვაყენე გუბია!
პატრონსა ჩემსა სხვა მტერი ნიადაგმც ასრე უბია!

72

იბრძვიან ერთპირ ქართველნი, ხმა ისმის ჩახა-ჩუხისა,
თათარხნის ჯარი გაწყვიტეს, მებრძოლნი შეაწუხისა,
მეფისთვის თავს ვინ დაზოგავს, ტანსარო გულად უხვისა?
მრავალთ აბჯრისა ცემისგან თქვეს თუ: "ხმა არის ქუხისას!"

73

ჩვენი ბრძოლა შუბით არის, მათი ფარ-ხმაღ ისარია;
სითაც მეფემ ცხენი იგდის, დააშვენის ის არია;
ვისაც თავსა ლახტი დაჰკრის, არ ეგონის ისარია,
ღმერთო, მიეც გამარჯვება, ვინ რომ რაზმი ის არია!

74

დილას შებმულთა ცხრას ჟამამდი ჰქონდათ სისხლისა დენანი,
მაშინდელს გამარჯვებასა მართლად ვერ მოსთვლის ენანი, კვრისა
და ცემის ხმა იყო, სხვისა არ გვექონდა სმენანი, - მწარეს
გვესროდეს ისარსა საყალნო ან სარჩენანი

75

ზოგს მოკლე შუბი ეჭირის, მარჯვედ ხმარობდეს სროლითა,
ვის დაგვაცდენდენ, მაშინლა მიუხდით ჩვენ ოროლითა,
ავს ჯაჭოსანსა ვის ჰკრიან, შექნიან ცხენს ქვეშ წოლითა; თორმეტი
მარტო მე მამხვდა, ვერა მქნეს ჩამოყოლითა!

76

ისრის სიხშირე რა გკადრო, თუ რამდენი რამ მამესო,
ჯაჭვშიგან მამხვდის ნამტვრევი, სადაც რომ ხელი მამესო,
ომი მწყუროდა მას დღესა, მწადს მათი სისხლი მამესო,
ამ ჭირნახულის მოქმედსა ბოლოდ აღარა მამესო!

77

გაგვემარჯვა, ამოვსწყვიტეთ, დავიპყრენით, დავკხოცენით!
რაც მეფეს და ქართლს უჯობდა, ყველაკაი ისრე ვჰქენით,
თავი მოდის მეფეს წინა, თუ რამდენი, ვით ვჰტეჟა ენით,
სხვა მისებრივ გამარჯვება არ მინახავს, არც ვარ სმენით!

78

მეფემ ბძანა: დღეს, ქართველნო, ვით გმართებდა ჰქენით ბრძოლა,
ვჰფიცავ, რომე ჩემისთანა არვისა ჰგავს ყმისა ყოლა,
თავნი ყაენს გაუგზავნოთ, გარასპიმ ქნას თან მიყოლა,
ძმათ და შვილად მიმაჩნიხართ, უფროსნი ხართ კაამყოლა!

79

ვინ რომ ტყეში შემძვრალიყო, მესამეს დღეს მოჰყავთ კრული,
რახტ-უნაგ ოვერცხლოსანი, ზოგი ოქრო გარდდჯსული, მე არ
ჯავჰყვი საშოვარსა, ვინ ვჰქნი ხმლისა შემოკრული, ვინც გამყარა
მე მეფესა, არსმცა წყეულ, დასაკრული ქთბ

80

ომი გარდასწყდა, ვამოყვსეთ ხელი და გული ლხინებსა,
კვირით კვირამდი სმა იყო, ნეტარ ვინ მოიწყინებსა?
ყირმიზს ღვინოსა სურები თასზედან მოადინებსა.
რა ზარხოშობა შეგვექნის, ხან სელი მივჰყვით მინებსა.

კარი მეხთე

61

ხანი გარდაჰხდეს, ამაში მე დავჰჰპატიჟე მეფესა,
იგ მხიარულად მეწვია დარბაზსა, კარგსა სეფრა,
უხვსა, გულტკბილსა, ჯომარდსა, ნიადაგ ვარდთა მკრეფესა,

ბოლოს გესმოდესთ, რას უზმენ ამა ამბისა მყევებსა!

62

მესამეს წელსა გავმართე მე ლხინი, ერთა ჭამება,
და მყვანდა დ ტურფა, შვენებით მჭვრეტელთა გულის ამება,
მეფემ თურ თვალი მიაპყრა, შექნა იმისთვის წამება!
გამარჯვება და ლხინთ ნახვა ყველა შემექმნა შხამება!

63

არს გარიგება კარგვარი მის მის ალაგსა დასხმანი,
ვის ღვინომ თავი მოსტაცა, შეექნა გარეთ გასხმანი.
მეფემან ბძანა ჩემის დის, მწადს მისგან ღვინის დასხმანი!
მე უთხარ: "ღვინო დაუსხი, ვეჭობ, ქნა არ გარდასხმანის!"

84

მეფემ თურ თვალი შემსჭვალა, მან მოინდომა მრუმება,
დედაჩემს თურმე აცნობეს, შექნა ვაი და უშება,
მეფემ შინ კაცი შეგზავნა, დაუწყო ქალს დაშუმება,
რასაც ეს საქმე გარდმახდევს, ვის ძალუც წყლულ დაშუმება!

85

რა შევიგენ, მე ესე ვჰთქვი: "არ მყოლოდა ნეტამც მე და!
რომე მეფემ ესე მიყოს, გამოვდგებით ისი მე ოა?
წყალობას რომ მპირდებოდა, თურმე აყო ეს იმედა?
შერცხვენა და ხლმის შემოხსნა ნეტარ როგორ გამიბედა?"

86

მეფეს კაცი მიუგზავნე: "ეს არ იყო თქვენგან ქნანი!
რომ ჩემი და გავაბოზო, სიტყვა ნუ გაქვს ამის თქმანი,
ნუ მიჰყვები ბოროტს საქმეს, ნუ გაქისტ ცუდი გულის თქმანი,
თვარემ თავი მოგაკვლიო, არ მაქვს სიტყვის უკუთქმანი!"

87

ეს მინდოდა, შვილისათვის მე დამეგდო ხმლის სახელი,
აწ ესე თქვან: "მოურავის სახლი გახდა საბოზველი?"
ამ საქმესა ჩამომეხსნა, მე წყალობად ამას ველი,

რად დაგვიწყდა, აღარ გახსონს ომი შარშანწინანდელი?"

88

მეფემ ფიცი შეუთვალა: "მაგას მე შენ არ გკადრებდი, მაგრა ცოლად იგ შევირთო, მხიარული ვიხარებდი, ქართლს დაგიჯდეს და დედოფლად, გაიხარე, მით იშვებდი." შევსთვალე თუ: "ნუ დამკარგავ, აგრე ადვილ ნურც დამთმობდი!"

89

როდეს გნახვენ დიდნი კაცნი, შეგიკვეთენ დაგდებასა, ჩემსა ცუდათ დაჭერასა და სუბუქად აგდებასა, შადიმან არს ჩემი ქიშფი, გეტყვის სიკვდილს, გაგდებასა. ახლავ მიჯობს ჩამომეხსნა, ბოლოს ჭირში ჩაგდებასა!

90

შადიმან ამად დამქიშფდა, აქვს მამაცობის ძრახვანი, ერთხელ ეს უთხარ: "შენს ხმალსა, არა აქვს კვეთა, ახვანი!" თურმე შეექნა გულთა სევდა, კვნესა და ახვანი, სხვას რას დამაკლებს ენითა, არამც მომიდგას მახვანი!

91

იმაე სიტყვას მოგახსენებ, ხემწიფესა ზესთა ზესა, ჭკვიანსა და გონიერსა, სხვათ ძალგულთა უფრო მხნესა, სვიმონ მეფის შვილისშვილსა დ ნუ მიჰყვები ნდომის ზნესა! თქვენც ის ქენით, მამაპაპათ, რომ მოყრობა სითაც ქნესა!

92

კახთ მეფისა, ეს მეც ვიცი, არ გხვდების რა შესართავათ, სხვა ბატონი ვინც არიან, თავმამწონე გვარათ, თავათ, დ სიხარულით ქალს მოგცემენ, ტკბილის სიტყვის დასაზავათ, ჩამომეხსენ, დას ვერ მოგცემ, სულ ნუ შემიქ გასათავათ!"

93

ებძანა თუ: "არას საქმით არ დავიშლი მაგის შერთვას. ნეტარ რასთვის მიზარდები მოცემას და ნების შერთვას?. თუ ბოროტი მე რამ ვსძრახე, ახლა ხედავ წაღმა შერთვას?"

ნუ უპირებ ცრემლთა ჩემთა ზღვათა შიგან სადმე შერთვასს!"

94

შეფის დედას, დედოფალსა, შევეხვეწე მუდარებით:

"თქვენი შვილი ჩემს დასა მთხოვს, მე არ ვაძლევ ჩემის ნებით; არა ვღირსვარ, დაუშალჭ გამორჩევის კაის ცნებით, ძმა, შვილი და თავი ჩემი იმსახურე გვერცა ხლებითს!"

95

ეზმანა თუ: "არას მიჯერს, თვარ ვმოყრობდი დადიანსა; შენ ხომ მაშინც ერდგული ხარ, ჩვენთვის დასდებ თავს და ჯანსა, რომელიც სწადს, მაგან იცის, ნუ შემამთხვევთ ცუდს გარჯანსა, ვეფხვსა ადვილ ვინ შეიპყრობს, ან ვინ შესწვდა ცას მარჯანსას!"

95

კვლავ მოვახსენე: "მოყრობა თქვენგან დიდთ კაცთა წესია, თქვენი ყმა არვინ არ არის სხვა ჩემგან უმრწემესია, ჩემი და გაუთხოვებლად არ დამირჩების, ესია; გაგემარჯვების, დამეხსენ, ნუ შემქმენ სევდით მკვნესიას!"

97

გაჯავრდა, ესე ეზმანა: "შეხოცა გინდა, ვიციას!"
მერმელა ვკადრე: "მეფეო, მიბოძე მართლა ფიცია, რომ არ დამიგდო მასუკან, ეს სიტყვა დაამტკიცია";
"მან საფიცარი მიბოძა: "არ მოვშლი, თუ ცა ვიციას!"

96

აღარ აგრძელა, მაშინვე იმან გაპირა ქორწილი, სიხარულისა დღისაგან სევდა მაქვს უფრო ორწილი, ზრუნვა და ფიქრი ბედისა ჩემი შეიქნა მოწილი, ქალი პირ ბროლი შვენებით, ბაგე-კბილ ტურფა მოწილი.

99

მეფე ქვათახევს წაბმანდა, ნოსტიდამ ახლო არია, ჩემი დაც თან წაიყვანა, დღე ჰქონდა გასახარია; წინ მოეგება მაზარით ნასიძე წინამძღვარია,

მან თქვა: "ქვათახევს ქორწილი მეფეთა გასაკმარია!"

100

მღდელი იქ დახვდა მცოდინე, იოსებ კანდელაკია,
მისგან იკურთხა გვირგვინი, არ თქვა თუ დღე რამ ნაკია!
სრულ შინა ყმანი მირბიან, აღმართია თუ ვაკია,
ვინ იცის, დილა რასა შობს, თქმულა, თუ ღამე მაკია?

101

ხანი გამოჰხდა, შეიქნა თვეები ხუთად თუ ექვსადო,
კავთისხევს დადგნენ, რაცა ქნეს, სრულ ვერ გაუველ ლექსადო,
შემოკრბეს, უთხრეს მეფესა: "საცოლედ შენ" ვინ, ეგ სადო?
არ გიზამთ, ეგ არ იქნების, ნე შეგვიქ ქართველთ მკვნესადო!"

102

ჩემს მოყვრებს მწვე უხაროდათ, სხვანი ჩურჩურით მჩხუბევდეს,
მშინლა უთხრის სუფრაჯმა, როდესაც მეფე სუბევდეს;
მე საფიცარი ხელთ მქონდა, შენახვით კარგა უბევდეს,
თუ მე უცილოდ შემეტყო, სუფრაჯის სისხლი გუბევდეს!

კარი მესამე

103

წავკისის თავს მეფე იდგა, რომ მაისი გახდა ოცათ.
მეფეს წიგნით დავებარე: "მოდო, ვიქმნეთ ნადირთ მხოცათ,
ყარაია ვინადიროთ, მშვილდი ჩვენ ვჰყოთ ხელთა მოცათ!"
შიგნით ღალატს მიჰირებდეს, გზანი ექმნა გარეთ მოცვათ!

104

მეფე სიტყვით მოეტყუათ, მათ რჩევაზედ ჩაეყოლა,
ერთხელ ეთქვა: "ამის მეტად ნულარ მეტყვით მაგას ყოლა,
ნეტარ ყმალა ამისთანა სხვას მეფესა ვის ეყოლა?"
დიდს ომსა და გაჭირებას, ნეტარ ვინლა წამეყოლა?

105

მეფემ უბძანა: "ამ სიტყვას არავის გეტყვი ფერობით,

მან მამარჩინა სიკვდილსა მძლავრს ლაშქარს გასაშტერობით,
მე რომ იმისი და მედგას, თქვენ რა გრჯისთ იმის მტერობით?
თუ მცოდნებს, დასაც დაუგდებ, მას გავჰხდი მიწა-მტვერობით!"

105

დაუჟინეს თუ: "რას გარგებს, აბა გყვანდეს მარტო ისი,
გვერცა არვინ მოგიდგებით, შემოგმარცოთ ძმა და თვისი!
თქმულა: "სიტყვა სასარგებლო უკეთ იცის სხვამან სხვისი,
ერთი კაცი ქვეყნისათვის წახდეს კარგი, თუნდა მქისი!"

107

ბოლოს ეთქვა: "იმის დასა მე გაუშვებ, გავირიდებ",
იმათ ეთქვა: "არ იქნებას. თუ არ მოჰკლავ, თავს არიდებ,
იმას ცოცსალს დას დაუგდებ. ჩვენსა დღესა ხომ აბინდებ,
არ იქნების, თუ არ მოჰკლავ, მართლა გულს არ გაიწმინდებ!"

108

დაესკვნათ ჩემი სიკვდილი, რა დილამ შექნას თენება;
ბააკა ხერხეულიძის მაქვს ფარეშთხუცის ხსენება,
მან გაიგონა: "ხვალ მოვჰკლათ", დ ეს თურე ღმერთსა ენება;
გამომიარა, მან მითხრა: "აჩქარდი, გიჯობს ცხენება!"

109

ფიცით მითხრა: "უსაცილოდ ასერ მოვლენ ჯარი მკვლელად!
ახალუხზე ხმალი ვირტყი, ცხენისაკენ ვიქმენ მვლელად,
სახურვიანს ცხენს მოვახლტი, უძოსაკენ ვიქმენ მსვლელად,
უგრძნეს, მიმძიმს, ფარეშთხუცესს მას ცხვირისა ექმნეს მჭრელად.

110

სამადლო გარდმოვირბინე, გამოველ კლდესა ნეგოსა,
ლაშქარი უკან მომდევდა, ხელი ხმალს მაგრა ეგოსა.
შადიმან მოდგა კლდეს გაღმა, შემძახა: "მართებს ეგოსას!"
დავბრუნდი, უთხარ: "მობძანდი, ვნახოთ, ვინ დაიბეგოსა?"

111

რბევით მოველ იმა კლდესა, სად რომ ჰქვიან გელიყარა,
იქ ქვეითი კაცი დამხვდა, თავი დაბლა დაეყარა,
ჩამოვხე და გამოვართვი, მშვილდისარი აეყარა,
ჩახჩურს ვაძლევ ფეხიდამე, ქალმან-წინდა წაეყარა.

112

სახურვიანს ცხენსა ვიჯე, მაგრამ იყო დიად კარგი,
მშვილდისარმაც გული მამცა, ვჰთქვი: "ეგებ არ დავიკარგი?
თუ ცოლშვილი გარდვახვეწე, მე არ მინდა სხვა რამ ბარგი.
ნოსტეს ლეღვი აღმოვსთხარე, თაო ჩემო, სხვაგან დარგის"

113

დიდგორი გარდმოვიარე, გზა ჩავლე გოსთიბისანი,
ცოლშვილი ტყეში ავასწარ, მე არ ვინაღვლე სხვისანი,
ცოტა რამ ყმათ წამოელო ოქრო, თვალ-მურასისანი,
ასრე მომიხდა ქორწილი, მეფის რთვა ჩემის დისანი!

114

მთილამ დავხედე, დაიწყო ქვეშედამ ჯარმა დინება,
სასახლეს ცეცხლი შეუდევს, მით უფრო მამეწყინება;
ვინ ქიშფათ იქო ჩემზედა, გულსა მიეცა ლხინება,
აიფორაქეს ქონება, გარეთ იყო თუ შინ ება!

115

მამის განძიც ბევრი მქონდა, უფრო ჩემი ნაშოვარი,
ყველამ ერთ დღეს ჩაიარა, მას მოუხდა გრიგალ ქარი!
მაშინ დვეგმე ეს სოფელი, ვჰთქვი თუ: "რა მწვე ცუდი არი,
გუშინ მქონდა სიხარული, დღეს ტირილი შესაზარი!"

115

მძებნიდეს მთასა, მალნარსა, ჰქონდათ ყოველგან ჩხრეკანი,
დამაგდებინეს საყდრები, ველარ მესმოდა რეკანი,
კლდეებში ბორდღვა, სლვისაგან ფერხთ აღარ შემრჩა მე კანი,
გულს ვეტყოდი: "გამაგრდი, ამ დღეს არ უნდა დრეკანის!"

117

ექვსი ყმა შემომეყარა, მარჯვე და ჩემი ზრდილია,
მითხრეს თუ: "სითაც აპირებ, გზის წასვლა სიადვილია,
კაცი ხარ მწვე ჭირნახული, ბევრს ომში გამოცდილია;
ზოგჯერ მზის შუქი მოგხედავს, ზოგჯერ დაგფარავს ჩრდილიას!"

118

გზები შემიკრეს ყოველგან სამცხის მთისა და ბარისა,
კაცი ჩავგზავნე შუალამ, თქვენ ნუ გაქვთ შიში ჯარისა,
მათ შვიდი ცხენი დაჰპარეს, ჩვენთვის სასხდომად კმარისა,
უნაგრიანად მამისხეს, ვჰთქვი თუ: "ეს კარგი არისა!"

119

წავკისს რომ ვიდექ, პაპუნა ჩივამე თანა მხლებოდა,
ჯაჭვი და შუბი ეტაცა, ერთი თვით იმას სცმებოდა,
მომძებნა მპოვა, მამართვა, მას სწაღდა, ძეცა მნებოდა,
იმხელი კაცი სიმარჯვით მართ უკეთ არ იქნებოდა

120

გოსთიბეს იყო სხვა ჩემი ძოვნად ულაყი ცხენია,
ზოგ ზოგი თოხარიკები, ზოგსა აქვს სიფიცხენია.
გულსა მდაღევდა სახმილი, აღისა მე სიცხენია,
ვაი სიკვდილი, დაკარგვა და საქმე შესარცხვენია!

121

ყმათ მითხრეს: "სითკენ წავიდეთ, ერთი გვხამს გასაბედია!"
მე უთხარ: "ყველგნით მალონებს ჩემი წერა და ბედია,
გზები დავსჩხრიკო, სით მიჯობს, არა მყავს მოაბედია;
წავალ, ვინც დამხვდეს შევაკვდე, დავიწვა, ვით აბედიას!"

122

მე არსით აღარ მეგონა უკვდავად გავლა გზებისა;
ცეცხლი მამიდვეს გარშემო ყოველგნით ანაგზებისა!
ყმათ უთხარ: "დიდგორს მივმართოთ, ვირ მოსვლა იყო მზებისან.
თავს ვეტყვი: "ნეტარ რა მოჰხდა გაწყრომა მიზეზებისა?!"

123

ქალი და კაცნი ვანცა ვართ, შევკრბით, დღემ რომ ქნა ბინდება.
რასათვის წავჭხე უბრალო? ცრემლი ამისთვის მდინდება!
მთის თავს ვჭთქვია "ჩემთან მყოფელსა გული ნუ შეუშინდება,
ჩემთ მკვიდრთა ჩემთან სიკვდილი დასთმეთ, ნურავინ ჭმუნდება!"

124

იმ ღამეს წავლეთ დიდგორი, უგზოთ მთათ ბალახიანთა,
კოშკის თავს გზა გარდუქცივით, ჩავედით მალნარს მთიანთა,
შენობას თავს წავადევით, ვერ გვიგრძნეს თელავნიანთა,
ტყეში შევბრუნდით, სულდგმული ვერავინ გვნახავს ხმიანთა.

125

თელავნის თავსა ხშირს ტყეში მცირე დგა ტბისა გუბენი,
იქ გაგვითენდა, დავდექით, ვჭთქვით: ვართო მცირე სუბენი.
ცოტა რაც გვქონდა თან გვახლავს, ყველას სავსე გვაქვს უბენთ,
გულს უთხარ: "ნეტარ აქ რა ვჭქნა, არ მოიხმარვის შუბენი!"

125

ფეხის მიწყნარვის დრო მოჭხდა, ღამეა მგონ ძილპირისა;
ჩემს სიკვდილს მსწრაფლ მოელიან, ცოლშვილი ამაღ ტირის.
უთხარ: "ნუგეშისთ, ღმერთია მამალხენელი ჭირისა,
კიდევ წყალობით მომხედავს კვერთხი იესეს ძირისას!"

127

უთხარ: "წავიდეთ, ახლავ სჯობს, საქმენი მინაშურია,"
კარსანის თავი წავლევით, სად ახალქალაქურია,
ჩაველ, იქ საყდარს ჩამოვჭხე, ჩემთან მყოლთ ლოცვა სურად;
იქ მყოფნი არვინ დაგვიხვდა, მონათა ჭამეს პურია.

128

საყდარსა ღვთის მშობლისასა ჩვენ შევებვეწეთ მუდარათ:
"ამ შეჭირვების მგზავრობას შენ ნუ გვიქ გასაცუდარათ,
გზა მოგვეც იორდანისა, ვინც რომ ხარ ნავთ საყუდარათ,
დამხსენ რყევას და სარჯელსა, ვიქმნე სამ დასაყუდარათა!"

129

იქიდან კაცი ჩავგზავნე ხიდის გზის შემტყობარია:
"დავედრე ხიდის მცველები, ნახე, არ არის დ არია?
მართლად გასინჯე, შეიტყევ, გზის მცველი ბევრჯელ მცდართ,
ეგების ძილსა შეეპყრან, მით თავსა დავსცეთ ზარიას!ნ

130

ხიდზე ჩავიდა, გასინჯა, სამოცი კაცი ფთხილობდა;
მიტხრა თუა: მდგანან ფეხზედა, ერთიცა არა ძილობდა;
ერთი ეშულლას მეორეს, სხვა თქვენს დაჭირვას ცდილობდა; მრომ
არ შევიპყრა, არ მოჰხდესან, დ ამას უსაცილობდა.

131

რა ეს მესმა, "ამისთანა, ვჰთქვი, მიქნია ონარებ?!
ამათ დავჰხოც უსაცილოდ, აღარ მინდა ფონარებ!
გავლოთ ხიდი, იარაღთა მათთა ვიქმნეთ მშონარები,
მომყევით და ნუ გადრკებით, ნუ შექნილვართ მცონარებთ!

132

ყმათ მიტხრეს თუ: "ზოგთა დაჰხოც, ზოგთ გარდიგდონ ფიცარი!
იმათ რა ქნან, ბძანება აქვთ, მეფის დანაფიცარია;
ხმას დაჰყრიან ძახილითა, გარეშემო ვინც არია;
ვექვ, არ შერჩეს მეზობელთა, სახლი შენი, ვინც არია!

133

ერთი თასი სქლად მოდიდო ვჰქმენ სვეტს ცხოველს შესაწირად,
არც მწვე ბევრის ფასის იყო, სამოც მარჩილ იგ საღირად, დ
შევებვეწე სვეტს ცხოველსა: "გამიყვანე შენ ნაპირად,
ცოლშვილთ ცოდვას ნუ მაჩვენებ, დლე შემქნია გასაჭირად!

134

რა შევსხედით წყნარა-წყნარა, ხიდის ბოლოს ჩაველ ნელა. მტკვარი
ნახეს, მდედრებრ შეკრთეს, ქალთა გასვლა გაეძნელა. უთხარ:
მგულსა შიში ნუ გაქვს, ღმერთი არის ჩვენი მშველა! ცხენს
მივეცით სადავენი, უბე-კალთა დაგვესველა!

135

ცხენნი ცურვით წყალს გავიდეს, მე ჩავიგდე სასწაულად;
ხიდის მცველთა ვერა იგრძნეს, ვერც შეიტყვეს ვერცა სულად,
ქალთ ღმერთს დიდი მადლი მისცეს, რა რომ იქნენ წყალს
გასულად!

შენ დაგვიხსენ, შემოქმედო, მიწურვილნი აღსასრულად!

136

წავედით ნელა, მივედით მცხეთის სამრეკლოს ძირამდის,
გარდავჰხე, თასი ავიღე, მე შევაწივე შინამდის;
პირჯვარი გამოვისახე, აღარ ვარ მოსაწყინამდის,
ცრემლი დავსთხივე ვედრებით, საყელოს ჩამომდინამდის!

137

კარიბრჭეშიგან ვილოცე, საყდარი დაკლიტულია,
თასი კარს წინა დაუდგი, მას შევევედრე სულია:
"გმონო, გამსახურო, მუნამდის ვიქმნე სულ ამოსულია!"
არვინ მაცალა მის მკობად, სხვაგნით მქნეს მე წასულია!

138

გამოველ, შევჯე, წავედით, მივედით მისაქციელსა,
ნუგზარ მოვიდა კარგ სიტყვით, უყურეთ მისაქციელსა,
მითხრა თუ: "ჩემს თავს რას ვაქნევ, ქვეყანა მისაქციელსა,
ჩემის ქვეყნიდამ თუ მეტყვი, აღარ გყოფ მისაქციელსას!"

139

დილაზე თვითან წაბძანდა, მივიდა ახალუბანსა;
იმ დღეს იქ დავშრით, ქალებსა ვერვის ვნახევდით უბანსა.
მე ისევ გაღმა მეძებდეს, მალნართა უბან-უბანსა;
ლხინი შემექმნა ტირილად, ზარსა სოფელი უბანსა!

140

წავედით, დუშეთს მივედით, ვიჩივლე ჩემი ჰირები,
ნუგზარ ერისთავს უამბე, როგორც მითავეს პირები,

მან მისი ქალი რა ნახა ცრემლითა ანატირები,
მითხრა თუ: "საქმე გავხადო მეც შენთან გასაჭირები!"

141

მითხრა თუ: "ყმისგან პატრონის მოყვრობა არის ავები, ბეზლობას
ვერ ასცილდება, საქმე არს გასათავები,
შენ ხომ ზედ უნდა წააკვდე, მისთვის მოიჭრა თავები,
ან აგრე მოვა გულისა სევდითა დასაწვავები!

142

თვარე მეც შენთან მოვკვდები, რასაც იქ, მეც ვარ მქნელია,
"სჯობს საყვარელსა მოყვარე" დ ესე ნათქვამად ძველია.
დასდგები აქა დ გახლავარ, წახვალ, დ ვარ წამომსვლიელია, შენთან
სიკვდილს და გვერც ხლებას არვინ მყავს მე დამშლელიას!"

143

ვკვადრე თუ: მდავსდგე, რას ხელს მყრი, სადამდი შემინახევდე?
ყმათ ხომე არც თქვენ მიახლებ, მუდამ სევდითა ვახევდე,
ჩემსა სახლსა დამამულსა თვალით ვერ დავინახევდე,
ჩემსა ბედსა დაწერასა ვგმობდე და ავად გძრახევდე!ნ

144

მოვახსენე: "ერანისა ხემწიფესთან მე ვარ წამსვლელ,
სიკვდილს მაშინც გადავრჩიბი, შევეხვეწო, ვიქმნე ჩამსვლელ,
უსამართლოდ მაბეზღართა ველარ ვექმენ თავის ამსვლელ,
აქანამდის შუქით ვიყავ, აწ, მზევ იქმენ ჩემთვის ჩამსვლელ!ნ

145

წასასვლელად მოვემზადე, აღარა ვარ დასაღონად,
მითხრეს: "ჩახვალ შენ იმათგან, შეიქნები მოსაწონად,
რალას გარგებს სიმძიმელი, რომ გაჰხადო ცრემლი ფონად?"
წავალ, რალაც მომევილინოს, მოვიჭირვებ მე ამღონად.

145

ნუგზარ მითხრა ერისთავმან: "თქვი, თუ ჩემსას რასა ბძანებ?
მეც წამოგყვე უსაცილოდ, წავიდეთ და ნუ ახანებ;

მეფესა და სულ ქართველთა არას ვაწყენ, არას ვავნებ,
დიდს ხემწიფეს შვეისწავლი, ჯავრსა არსა არ ვათავნებ!ნ

147

მი უთხარ: "მე წაუიდე, აწ სხვაცა დამებრალევდეს!"
მან მითხრა შენ წაგახდინეს, მე ვინლა შემიბრალევდეს?
იქიდამ დავრჩეთ ორნივე, ნება იყოს თუ ძალევდეს,
ისრევ გაწითლდეს სპილენძი, რაგინდ რომ ხშირად ჰკალევდეს!"

კარი მეშვიდე

148

რადას ვაგრძელებ, წავედით, მე ცოლშვილითა ვიარე;
გზა წავლეთ საგურამოსი და არე მათი ვიარე,
ლილოს პირს ჩავლე, ლოჭინის ხევები დაუტიარე,
ყურყუთას ფონი თხლად იყო, ჩვენ დაგვხდა დასათქმიარე!

149

ესენი ღამე ჩავლევით, გათენდა იაღლუჯასა;
შეკაზმული ვარ, მივდივართ, თავი მოსწონდა ლურჯასა,
იტყოდეს ჩვენნი მნახავნი: გვანანო მაგარს ბურჯასა!
მე ეს დამმართა სოფელმან, ნეტარ ვის უშვებს ურჯასა?

150

ეს რა ვიცოდი, ცუდმუდი მე კაცი შემომბედევდა;
კოლოტაური წინ დამხვდა, თურმე ფონს გასვლას მხედევდა,
ადვილ შეპყრობა ინება, დავ გამოთხოვით მედევდა,
მან არ იცოდა სრულობით, ძალ გული როგორ მედევდა!

151

მან შემომძახა: "არ იქნა, ვეღარ ხარ ჩემგნით წასულის!" დ
უკან მამდევდა წყალს აქეთ, არ ვიქმენ ფონსა გასული.
მითხრა: "არ იქნა, ვერ წახვალ, მზე იქმნა შენთვის დასული".
ვჰოქვი: "ეტლსა მოსძაგებია, სოფლით არს გაღმა გასულის"

152

გავჰკვირდი, უთხარ: "რას მამდევ, შენ რა გაქვს ჩემთან დავია?
ბატონიშვილმან გიბრძანა, ვინ არის მუხრანთ თავია.
იგი არ მმტერობს, არ მამდევს, ჩვენ მოყვრობით გვაქვს ზავია,
ეს ჰკადრე, იცი, პატრონზე არა ვარ დამნაშავია!"

153

როგორ? მე და შენებრ კაცი დასაჭერლად უკან მდევდეს,
ჩემსა ბჭობდეს დაჭერასა, ახლოს მოსვლას გაბედევდეს,
ჩემთვის ისარს მომახევედეს და სასროლად მშვილდსა ზევედეს?
ძე რომ ხელიც არ შევახო, ცხენზე როგორ გარდამზევედეს!"

154

დავბრუნდი, ცხენი შევჰქუსლე, არა ვჰკარ შუბის პირია!
იგი დიბლიგით გარდვაგდე, ვარქვი: "თავს უყავ ჰირია!"
მას მამის სული უხსენე: "მორბოდი, აწ რას სტირია?"
ორგნით გვერდები დაემტვრა, გათხარა ძეძვის ძირია!"

155

ვჰთქვი: "მოვჰკლევდი, მაგრა ეს სჯობს, დამიგდია დაბნედილი,
ამაღამე აქა ეგდოს, გაუთენდეს თუ რა დილი!
გავს, ტარიელ სად ტიროდა, წყაროსთან დგა ხისა ჩრდილი,
წავა, მიმწევთ გზაზე დაჰხოცს, ველარ მისწვდა ავთანდილი!"

156

ჩემგან სიკვდილს და დაბნედას ნურც ცახედ ნურას ჰკვირაო,
შენს ცოლთან დაგიკვეხნია, მოურავს დავიჰირო!
წადი და სახლი მომზადე, როგორაც გაგიპირაო,
ვექვ, რომ თავბედი იტირო, დღენი გაქვს გასაჰირაო!"

157 ამისთანანი კაცები საჭერლად დამდევენებთან!

ბატონის წყრომა ძნელია, თვარ მამწევს უფრო ვნებთან.
გაძლების მეტი რაღა ხამს, რაც ჰირნი გარდამხდებთან!
მეც დავაკლდები ქვეყანას ბოლოჟამ, თვარ მიხვედებთან!

156

ჩვენ არჯაყალას მივედით, სხვა არვინ დაგვხვდა გზაზედა,
რაც ნივთი იყო სარჩოსი, ჩვენ დაგვაყენეს მზაზედა;
ორს კვირას იქ მოვიცადეთ, იყვნენ ჩვენს სიტყვის თქმაზედა,
ჩვენს მერიქიფეს უბნით: "წამოდექ ღვინის სმაზედას!"

159

ასრე მოგვეპყრნენ, გვმსახურეს, როგორაც ჩვენნი მონები,
რაცა ვინებით, გვანებეს, ძალი არ გვიყვეს ჩვენები,
ზოგი გრძნებითც რამ ივარგეს, უცხო რამ მოსაჩვენები;
ჩვენ ჩვენის ქვეყნით დაგვკარგეს, დასუსტდა გამომღევნები!

160

მათ მივაბარე ცოლშვილი, დადგნენ კარგ გარიგებითა,
წავედით, გზაზე მივდივართ ამოდ და ჩვენის ნებითა,
ესე მეც ვიცი, იქ წასვლა ვერა ვჰქენ კაის ცნებითა;
დგომა და წასვლა ორივე შემქნია ბოლოს ვსებითა!

151

თურმე შაჰაბაზ ხემწიფე იყო მისვლისა მდომელი.
მიველ, დამიხვდა კეთილად, არა გუნებით მწყრომელი,
ხანი რომ დავჰყავ, მიბოძის, რისაც არ ვიყავ მდომელი;
მაგრამ სევდა მწვავეს სახლისა, მით ვიყავ ცრემლთა მშრომელი!

კარი მერვე

162

მერმე ყანდაარს წაბძანდა, მტრად გამოუჩნდა ინდია;
თან წავჰყევ, კარგა ვიბრძოლე, მათ დღენი დაუბინდია!
გამარჯვებული დაბრუნდა, აწ ცრემლო, ნულარ მდინდია;
მაშინც მოვჰკვდები, ბოლოჟამ, ნეტარ, რას შეუშინდია?!

163

ბაღდადს წაბძანდა, თან ვახლდი, ალება ბძანა ციხისა,
ძმა მყავდა გულ-სრულ, მამაცი, ხმის ამომღები, რიხისა,

მან ერთი კაცი საბრძოლად ადვილად არ შეიხისა, დ
ის იქ მომიკლეს ომშიგან, კაცება შექმნეს თიხისა!

164

დაბრუნდა, ტახტზე მიბძანდა, რა ხანმა გავლო მცირენი,
მერმე ბძანება გამოჰხდა ქართლს წასვლის დასაპირენი,
წამობძანდა და წამოვჰყევ, ჯარნი შეექმნეს ხშირენი;
არ დამიჯერებთ, მოსვლისთვის გული მაქვს ასატირენი!

165

უწინ კახეთსა მობძანდა, იცით, რომ იქმნა რაები? მეორედ
ქართლსა მოვიდა, არვინ ჰყო შესაძრავები,
ორნივ მეფენი იქმენით სამკვიდროთ დასაძრავები,
თქვენ გარდაბძანდით იმერეთს, მე რა ვჰქენ დასაშავები?!

166

მოციქულები გაახლათ მოსვლის და შერიგებისა;
თქვენ არ მობრძანდი, იცოდით მათი წყენა და რგებისა!
მეფე ლუარსაბ მობძანდა, აწ სიტყვა არ ეგებისა,
ვინც მოიყვანა, ამოდ ზის, ლახვარი არ ეგებისა! დ

167

შადიმან გარდმოიყვანა ტკბილის სიტყვით და ენითა,
მან საჯილდოო იშოვნა, თქვა თუ: "ეს კარგა ვჰქენითა!"
იგ თავის უფლად შეიქნა, მე ვარ აწ ცრემლთა დენითა,
მის წილ მე ვჰკვდები, შექნილვარ ლახვართა დასაშენითა!

168

თუ სჯობდა, თქვენც რად არ მოხველ, არა ჰქენ შემოყრილობა, თუ
ის წყალობას ელოდა, თქვენც რად არ იდევ წილობა?
ის ერანელთა შეიპყრეს, თქვენ ჰქენით მოსვლის შლილობა, დ
თან წაიყვანა ხემწიფემ, ქართლში მოჰფინა ჩრდილობა!

169

მეც ისევ თან წამიყვანეს, ძალი იყო თუ განება,
გულსა ვეტყოდი: "სოფელმან თავი აროდეს განება!

სრულად მომავლეს ერანი, სიგრძე სად იყო, განება!
ველარ დავეხსენ ადვილად, თავი მახესა განებას!"

170

დღეს ერთს ლხინად ჯდა ხელმწიფე, უხვს თავი ჰქონდა
ლაღება,
მიბრძანა: მგამხიარულდი, გულრ ცეცხლი ნუ გწვავს, დაღება,
თეთრს მოგცემ ამდენს, კარამდი ვერ შესძლო მიტან-წადება,
სხვის წყალობითაც დაგმართო სევდათა კარის გაღება!

171

მოატანინა, დააწყვეს ტახტის პირს თეთრის გუდეები,
მიბრძანაჯ,ადეგ, აიღე, ნუ ხარ მცონარად, უღებთან.
ტახტის პირს მიველ, თეთრს ჰქონდა სულ ახალ-ახალ ბუდეები;
წინ დამაჩოქეს, არ ითქმის აწ ღყუილი და მრუდეები!

172

გულს უთხარ, ცოტას ავიღებ დ დამძრახვენ: არ აქვს ძალები;
ბევრი ავილო, არამც თქვან. ნხარბად შემსჭვალა თალებისნ!
ვჰთქვი თუ; "მიძრახონ სიხარბე, გული მაქვს კლდეებნ;
ბევრის აღებას ვეცადე, მით გავიმაგრე ძვალეები!

173

თვითო მხარზედან გარდვიგდე, ერთი თავზედ ვჰქენ ღებულ,
თვითო ღლიასა შევიგდე, ორი ვჰქენ ხელ კიდებული,
ერთი კბილშიგან მივიეც, მით ვიქმენ აზიდებული,
ავდეგ, კარამდის წავიღე, არვისგან არ რიდებული!

174

ბძანა; "ნუ მოჰკლავთ ჯამუშსა, მის კაცთა მიუბარეთა!
მე ჩემნი ყმანი დამიხვდეს კართან რომ მიველ, გარეთა,
ოთხასის თუმნის წამოებთა ვერ ვხედავ დამაზარეთა;
გვერცავ დამისვა ხემწიფემ, ბძანა თუ; "გაიხარეთა!ნ

175

ხოსრო მირზა მე გავჰხადე ხემწიფესთან გამოჩენით;

მოვახსენე. შეიწყალე, თქვენ სიუხვე მაზედ ქენით!"
ვეხმაროდი, ბევრს ვაძლევდი, შივიტკობი ტკბილის ენით;
გავამდიდრე, მე ჩამოვხსენ ღარიბობას ცრემლთა დენით!

176

ამად ამად ვჰქენი, მამით იყო ბაგრატოვანთ თესლი, გვარი,
დედას ვინდა იკითხევდა, გლები იყო თუ რა გვარი?
მე ხემწიფე ყურს მიპყრობდა, სიტყვა მქონდა მით მაგარი.
ყველგან წახდა ჭირნახული, ჭკუა მექმნა წასაგვარი!

177

ჩემთვის დარმა მოიღრუბლა, აღარ არის მზიანია,
ვიხედაც რომ კარგი ვჰქენი, მე შემექმნა ზიანი!
კლდე კაპანი მტრით შეკრული მე გავჰხადი გზიანია! დ
ვერვინ რა ქნის ჩემზედ მეტი თავის გასაზვიანია!

178

ბევრი რამ საქმე გამოჰხდა, ყველას აქ ვინ იქს წრასა?!
მასუკან ბრძანა ქრთლზედა, ნმართლად ვერა ვიქ მზერასა! დ
ყარჩიხანს წინ გაგიძღვანე, სინჯე თუ იქოს მზე რასა?ნ
რაც მაშინ მოჰხდა ამბითაც გული შეიქსო ძგერასა!

179

მოვიდა, ეს ვთქვი, ქვეყნისას ეს აოხრებას ბედავსა?!
ზურაბ გავენდე, ერისთავს, უთხარ თუ ვერვინ ხედავსა,
ჩემის ხელითა ეკალსა მოგლეჯს, მიძახდენ: ნზედ ავსა! დ
ვირე დაგვხოცდენ, მე დავჰხოც, ვიტვირთებ სისხლსა ქედავსა!ნ

180

ისიც დამპირდა მოსვლასა, ჩვენ პაემანი დავდეგით,
ქვეყანა იმ დღეს დადგინდა, ეს კაი ხიდი გავდეგით!
მე ჯარში დაედეგ, ჯაჭვები არ ამოვიღეთ, ჩავდეგით, დ
ქართლი ჩვენი ხმლით დამაგრდა ჩვენ ესე დავიქადეგით!

181

ქართლისათვის რა მე დავსთმე, როგორ ტურფა, სასურველი,

ჩემთვის ვარდი მაისისა, აღარავინ ჰყავს მას იქ მშველი,
წასვლის ღონე არსით ჰქონდა, ბევრი ჰყვანდა ჯამუმ-მცველი,
იქ პაატა დამიკარგავს, აქ არა მყავს გამკითხველი!

182

მაშინ ზურაბ ბევრი მიმხრო, კაცი არის გამბედავი,
კაის ჯარით მამეშველა მტერთ მემუქრა და მედავა,
ომის დღესა წინ წამდგომი, დამშლელთ უთხრის: "დამე დავი!"
მოყვარე და ჩემთვის მკვდარი, ის ეტლ სრული, მე ბედ ავი!

183

მან ცოლ დასთმო, ჩაიგდო სირცხვილად სრულად არათა!
ვჰკადრე: ნუკეთესს შეირთავ შენთვის მწვე გასახარათ,
ხმალსა და სახელს აქ ჰპოებ, კელავ მზე მოგფინო დარათა! დ "
ლუარსაბ მეფის დის შერთვა შენთვის არს ეს საკამათო!ნ

184

ლოჭიზმა ბოლოს ქორითა დავიწყე ნადირობანი.
ერთი შათირი მორბოდა, "აქ მოდი," დ უყავ ხმობანი;
არ მამეწურა, ესე თქვა: ნარა მაქვს თქვენი ცნობანი".
ძალად შევიპყარ, იმ დღესა დასწყვივა მისი შობანი!

165

გავჩხრიკეთ, თავ-დაბეჭდული წიგნი უპოვეთ უბითა,
ეწერა: "ქართლი აჰყარეთ, კაცთაგან დაასუბითა!
ერთპირად გამომიგზავნე, მკლავებს საბელი უბითა,
მოურავს თავი მოჰკვეთეთ, ველარა ქნასრა შუბითას!"

185

გავჩხრიკეთ, თავ-დაბეჭდილი წიგნი უპოვეთ უბითა,
დავბრუნდი გაჯავრებული, ნახავთ რასა ვიქ წლეულლ?
ლაშქარი ვიხმე, მოვიდეს, ჯარი გაეხადე სნეულად;
შათირი მოვჰკალ, ის წიგნი იქავე შევჰქენ ხეულად,
სამკვიდროსაგან უმკვიდროდ ვიქმენ დაკარგულ, ეულად!

187

მარტო მე რაც ვჰქენ იმ დღესა, თუ ის შეეძლოს გმირებსა?
ჩემის შუბის წვერს ყარჩიხან გაწონით გულს იგმირებსა;
იმან ვერდიბეგ, მისი ძე აეგო შუბის პირებსა!
სისქეს რაზმს შიგან ვბრუნევი, არა თუ განაპირებსა!

188

ქართველნი გვიან მოვიდეს, რა გინდ რომ ფიცხლად ვლიდიან,
რა შემოვიდეს ჯარშია, სისხლსა უწყალოდ ღვრიდიან;
ქონებას ძვირფასს იღებენ, ცუდმუდსა გარდაჰყრიდიან, დ
მაშინ ვინც მნახის, სასალმოდ ყველანი თავსა ხრიდიან!

189

ის გამარჯვება გარდასწყდა, ვჰქენ ქალაქს ციხის აღება.
საშოვარი და ქონება მრავალი -სხვაგნით წაღება;
ვინ გაგვიმაგრდა, მას მიხვდა საყელოს სისხლთა დაღება,
მაღლა ვინც მზერდეს ზვაობით, ასრე ხამს თავის დაღება!

190

მე ოთხი საქმე ერთს დღეს ვჰქენ, რა გესმას, ბრძანოთ
"იშიან!
ყარჩიხანს რომე შევები, მის ჯარს რა დაესდევ შიშია.
იქ ახალციხე ავიღე, ქალაქს ვჰქენ იერიშია;
კახეთს რა ჯარი დავჰხოცე, სიმრავლით ვითა ქვიშია!

191

კაცს ამისთანა ყმა ჰყვანდეს, პატრონს რა უყოს მეტია!
მას აბიზღებდენ ცუდმუდი კაცი შმაგი და რეტია,
იგ მუდამ შენთვის კვდებოდეს შენის მტრის სისხლის მხერეტია,
პატრონისაგან საკვდავად, ვით ადვილ გასამეტია?!

192

ეს ყველა მისთვის გავბედე, რომ მწადდა თქვენი დიდება,
კრძალვა და სათნო მწვე მჭირდა მე პატრონ-ყმობის რიდება;
თქვენს გარდაისად ავად ქნეს სხვათ ჩემი გარდაკიდება,
თუ ჩემს უკეთესს ყმას ჰპოვებთ, თქვენც გმართებს ხელის კიდება!

193

თქვენ ყველა იცით, რად მართებს ამბისა წვრილად ხსენება,
სად ბძანდებოდი, რას საქმით, ან გქონდა რა მოსვენება,
ვით მოგიყვანე, ხემწიფევ, ან გაადრე რამ მოხსენება;
ერთპირად კახნი მის ალაგს მივასხი, როგორც ენება!

194

რა ყორჩიბაში მოვიდა, თქვენ იყავ მეფედ მჯდომია;
შებმა დავშალე მე მათი, არ სჯობდა მაშინ ომია,
არ დაიშალეთ, ომისა წილი მეც რამე მხდომია:
ცხენი მამიკლეს თოფითა, შევიქენ გარდამხდომია!

195

ცხენით გარდახლტა, მამართვა ლომან ჩრდილევნის ძემან და
მითხრა თუ: "მე ეს მიქნია, ეგ შენი ცხენი ძე მანდა";
შევჯე, მეთოფეს გაუდეგ, უთხარ: "მიცადე მე მანდა!ნ
მოვეწივე და გარდვაგდე, ვერ მიდგა, როგორც ბზე მანდა;

196

მე მისი ცხენი მოვგვარე, მაზე ლომი ვჰქენ შესმული,
იმა ცხენისა პატრონი შეიქნა შუბის შესმული,
მას ველარ არგებს მუმია, ანუ წამალი შესმული,
ცუდათ დარჩების მოკვდავსა გარედამ ცხება შესმული!

197

იარაღს თავსა დავადეგ, მე ზარად პირაკეცილი,
შევხსენ, ავაჭერ რახტითურ, არათუ კარგ დაკეტილი,
მტერს არ დავარჩენ, არიან ჩემგან დაჭრილი, კვეცილი,
სისქეს რაზმს სადაც მივმართე, შეიქნენ მუხლ ჩაკეცილი!

198

ტყუილს არ ვიტყვი, თქვენებრივ ვერვისი ვნახე ბრძოლება,
ხან მამაშორვის ცემამან, ხან ახლოს გიყვი ყთლება,
შუბის და ხმლისა გატეხა, ლახტის ტარ ხელთა ქონება,
გავბაადურდი იმ დღესა, სიტყვა ეს იყო ხსონება.

199

რა მარცხი მოვა კაცზედა, ვის შეუძლია ბრუნება? დ
ძლევა მათ მიხვდა, უფალმან ჩვენზედ ივიწყა ბუნება,
აღარ მოგვშორდა ის ცოდვა, რომ თან გვდევს გველის ცთუნება,
ჭმუნა და სევდა გარდგვერთხა, გული მით შემემძრწუნება!

200

წამოვედით, გამოვრიდეთ, ავკეთის თამს დავივანეთ,
ოღონ ძლევა იმათ დარჩა, თვარემ ჩვენცა ბევრი ვავნეთ; ავთანდილ
და დავით ორნივ იმა დღესა ვერ ვიპოვნეთ,
რადას ვაქნევ საქონელსა, პირველს ომში რაც ვიშოვნეთ!

201

მეორეს დღესა მოვიდეს, გაევლოთ იქით რაზმია,
ზურაბს ძმა შემოეყარა, მე შვილი მონაკაზმია;
მე გკადრე: "გახსონს, მეფეო, თქვენ აქ ხანი რამ დაზმია?
ჩემსა ჭკუას და ძალგულსა, გაცნობებ მონახაზმია".

202

სამოცის კაცით წამოველ, არ ვერიდები ღამებსა,
თხილოვანს მოველ, ვაცნობე გაბაანთ შვილს და ძმანებსა.
ქალაქით ჯარი გამოდგა, ვეჭი, შოვნას დაიშხამებსა,
აწ მოურავი გასინჯეთ, აწყენს თუ რას აამებსა?!

203

დათხარეს ლის, წოდორეთი, დაწვეს, ცეცხლს უყვეს კიდება.
რა მინდვრათ ჩამოვიცადე, მეც უყავ განაკიდება,
ფიცხელსა ომსა შევასწარ, ვეჭვ, უმძიმსთ გარდაკიდება,
მათ ნაშოვარი მოსძაგდათ, გაყარეს ანაკიდება.

204

შვიდას კაცს თავი მოვჰკვეთე, გავსწყვიტე მე სამოცითა,
მკლავი დაგვიშვრა ხლმის ქნევით, გარდაყრითა და ხოციითა,
ხან შევიბმოდით ოცდათით, ხან ცოტას ჯარით, ოციითა,
ათს დღეს ლაშქარი დაგუბდა, ქართლი ველარ ყვეს მოცვითა!

205

ყველგნით წავიდა ხიზანი, რადგან ჩვენ გვექნა მარცხთა,
რა ლისის ომი მიესმათ, საქმე ქნეს აღსარაცხია;
ქვა არსად არის ქართლშია, რომ ჩემი სისხლი არ სცხია,
სხვას კაცს კი არ შევიდარებ, თქვენი არა ვარ ნარცხია!

206

ცოლშვილსა კაცი უჩინე, სამცხის გზას უყავ კეთება,
ვკთქვი: ერთხელ კიდევ დავხვდება, ხმაღმა ეგებ ქნას მკვეთება?
ღართის-კარს დავხვდი, სახმილი ჩემგან მათ წაეკეთება,
კარგიც რომ კაცმა ბევრი ქნას, დ მტერს მაშინც არ ეკეთება!

207

წიწამურის თავს დავხერგე, შეუკარ ღართის-კარია,
თხრილი უწინვე წამევილო და გზები განაკარია,
სადაც ვიწონი, ვიბრძოდი, მათ აჩნდა დანაკარია,
ავჭალით ახალციხემდი შეკრეს არაგვი, მტკვარია.

208

სიმრავლითა მოგვერივნეს, რადგან მიხვდა პირველ ძლევა,
შუბი გატყდის, ხელი მივჰყვით, მაშინ შევჰქნით ხლმისა ქნევა,
იმ დღეს თავი ვინ დაზოგოს, ისიმც კაცი დაიწყევა,
რა გასჭირდის, უკეთ შევსძლი, ასრე მქონდა ომის ჩვევა!

209

რა იარაღი დავლიეთ, მაშვრალთ მიგვჭირდა ომია,
წეროვნისაკენ უკუვდეგ მოღალულ დანაშრომია.
კარგად მიგდებდა პატრონი, დ მეფე აიყვის მწყრომია,
მუხრანში დადგა ლაშქარი, სიმრავლით უსაზომია!

210

ავკეთს მიველ, იქივ დამხვდა მამაცი და მეფე ბრძენი.
მიბრძანა თუ; "როგორ მოჰხდა, ვინლა შეგრჩა, ან რა ჰქენი?
მზოგნი ცოლშვილთ მიეშველნეს, ზოგნი მახლავს კიდევ მხნენი,
მაგრა თქვენი წასვლის დროა,ნ ... ეს სიტყვანი მე ვით ვთქვენი!

220

მე დავდეგ, ხალხი გავგზავნე, შევიქენ ჯართგან სუბანი;
სამოცი კაცი კიდევ მყვა, გვეცვა შალისა ჯუბანი,
ზოგი მშვილდისარ-თოფითა, ოცსა გვაქვს ცხენზე შუბანი,
კიდევ გაიმბობ, ქსანზედა ვადინე სისხლის გუბანი!

212

სპარსთ ზურაბს სიტყვა აჰკიდეს: "მოგვეც მართალი პირია,
არშიდამ ქალს გამოვიყვანთ, მოგვეცე, არ გვიყო ჭირია;
ხემწიფის შვილი, თვის ტომი, ძვირად და დიდ საღირია,
თვალად ტურფა და კეკლუცი, თმა მოგრძე, ამბარ ხშირია!"

213

ერისთავმა თქვა ფიცითა: "აქვს ჩემგან დაუშავება!"
ჯარი გაგზავნეს მრავალი, ზურაბ თქვა: "არა შევება!"
გიორგი გულში ამბობდა: "ხვალ ბევრი მე მეშოვებან. დ
მეორეს დღესა ლაშქარმან, იცით, თუ რა იშოვება?!"

214

მთიულნი ავლეს, არშასა მივიდნენ შიშნეულობით;
მათ ქალი გამოიყვანეს, წამოვლენ, ვით სნეულობით.
ქსნის გზაზე გამოემართნეს, შეიქნეს არეულობით,
რაც მოჰხდეს, ახლა ისმინეთ, დღეითგან აწ წასულობით!

215

მათ ქალი მოჰყავს, გარდმოვლეს უწყინრად ხევი ხადანი,
უკან გიორგი მოსდევდა, დ ვალს უნდა გარდახადანი; დ
მეც მიველ, წინ გარდაუდეგ, ვიყავ იასეს ხადანი,
რომელსაც მოვხვდი, გუდურებ უყვი ტყავისა ხადანი!

216

მე ხუთი ქეში ისარი დავლიე მათზე სროლითა,
გზის ასაქცევი არ ჰქონდათ, ქარჩობით, არც ისროლითა,
ამოვსწყვიტეთ და დავჰხოცეთ, ქსანს სისხლი შევასწორითა.
ალაგს და უადგილოსა კაცი ეყარის გორითა!

217

სისხლი რუდ მოდის კაცისა, ქსნის წყლისა არის მღებელი.
როდეს ისარი დავლივე, ხლმისა ვარ ამომღებელი;
რაც რომე იმათ დათესეს, თავს ექმნა გამომღებელი,
კარგს იარაღთ და ცხენების ვიქმენით წამომღებელი!

216

ქსანი შეიქნა ორს კვირას სრულად სისხლისა ფერადო.
ხევები მძორით აივსო, კაცი ვერ მორჩა ვერადო,
რომელიც მორჩა ცოტა რამ, შეიქნენ გასაშტერადო:
უკვირდათ ჩემი საქმენი, ვის თვალნი ჰქონდა მზერადო!

219

ყაზახის ხანი შევიპყარ, არ მოვჰკალ, იქ დავაბია,
სამი სულთანი მასთანა ერთმანერთს გარდავაბია,
მათად სასროლად გსმენია, მშვილდსა თუ სად ავაბია,
ოქრო-შეკაზმულს ცხენს შევჯე, მაგარი სადავაბია.

220

აბა მიბძანეთ, სხვის კაცის ეს სამსახური მეფეთა,
ხლმის განაკვეთსა სინჯევდით, თუ ხორცი როგორ მეფეთა!
გზას დამიგდებდეს მეზრძოლნი, პირისპირ ვგრვინ მეფეთა,
ლხინს და გაცემას, ალერსსა, მიქებდეს სიიეფეთა!

221

უხვი მით მქვიან, ერთს დღესა ვარ ქართლ-კახეთის გამცემი,
საქონლის დაუშურვალი, მტერთა ლახვრისა გამცემი;
ძალს იგი მაძლევს, ვინ არის ყოველთა უხვად მამცემი,
ერთის ათასად გამხდელი და ბევრეულთა მამცემი!

222

სრულად ერანი მოვიდა, ქართლის ქვეყანა აივსო,
კაცს და ტყვეს ვერა ავნეს-რა, გლახთ სარჩო დიად დაივსო;
მეც ავიყარე, გაბრუნდენ, ნახავთ რა უყო ჩაისო,
წლეულად ესე მივნია, ზოგი მიყურეთ გაისო!

223

მე სამძიმარი რაც მქონდა, ვსდევ თიკნაბერას ციხესა,
კაი მცველები დაუგდე, ხელი ეერავინ მიხესა,
იქ მდგომნი ყველა მიძრწოდა, მონებდეს ჩემსა რიხესა,
ვერვინ შეუა მებრძოლი, კარები ჩაიმიხესა.

224

ალ, სურამი გავამაგრე, არ არს ადვილ ასაღები,
ფთხილობდეს და გუშაგობდეს, არ არიან სულ დამღები,
ადვილ ძალად ვერ წაართმენ, ვერ არიან ბარგთ წამღები;
უთხარ: "ადრე მოელოდეთ, მალ გეწევა სისხლთა მღები!"

225

ქართლიდამ წაველ, ცოლშვილი მივასხი ახალციხესა,
მესხთ ბძანეს: "იმა ლაშქართა შენგან ლახეარი იხესა,
ჩვენს მოდგომასა გაცნობებთ, ბაქსა, ძალსა და რიხესა,
ამხანაგს, ვისც არ უნდოდეთ, მეფენიმც გაირისხესა!"

226

ზთგ-ზოგი ბარათიანი თან წამყვეს ცოლშვილიანად,
გიორგი ქავთარიშვილი, გერმანოზ მსახურ-ყმიანად.
სხვა მსახურ მარჯვე კაცები, მსვლელნი არა თუ გვიანად,
იმ თემის აზნაურშვილნი მოვლენ თამამად, ხმიანად!

227

ახალციხე და აწყვერი, ხერთეის და ფარავანია,
ყიზილბაშთ ჰქონდა ციხენი, შიგ ჭანი ან საკანია;
ზოგი მე ძალად წავართვი, ვიხმარე კარგ რაკანია,
ზოგი იმათვე გაუშვეს, გასცვივდა თეთრ, დრაჰკანია.

228

გიორგი ქავთარიშვილი სიტყუა-პასუხის მთქმელია,
ხვანთქართან ამაღ გავგზავნე: "თქვენ იყავ ჩვენი მშველიაეს!
ციხეები ავიღე, თქვენ გამოგზავნეთ მცველია";
ხემწიფემ ბძანა: "საქმენი უქნია კარგ საქნელიას!"

229

ბძანა თუ: "ვერვინ წამართმევს, ჩემია სრულ სამცხენიას!"
ხალათი გამოეგზავნა, კარგ ბედაური ცხენია!
ემბრი ებოძა: "გამაგრდი, არ გქონდეს სიმარცხენია."
გიორგის ბევრი ეშოვნა ქონება ურაცხენია.

230

მეფემან პირად არ ბძანა, გულშიგან შექნა წყენანი:
"როდესაც არის, იქნების ამის სისხლისა დენანი;
მე დ მეფე, ამას დ სახელი, ხვანთქართან თავის ჩენანი,
ქართველთა ასრე დახვევა, ზოგთ ზავთით შესაშენანის!"

331

როსიტა გედევანის მე, დ ერდგული, თავდადებული, დემეტრე
საგინაშვილი დ იყო ჩემთანა ხლებული;
მათარსი შიხაიდრის მე, დ ჭკუისა მქონე, ცნებული,
პაპუნა ვაშაყაშვილი, დ ჩემთვის მკვდარ, თავწამებული!

232

სხვანიც ხომ ბევრნი მიახლნეს, ესენი გაუყრელია,
საათაბაგოს მივედით, მესხნი კარგ შესაყრელია,
მათი სიტკბო და სიამე სევდისა უკუმყრელია,
რომელიც გაწვევს სალხინოდ, ხელის ხელ ჩასაყრელია!

233

დაუთ-ბეგ გოგორიშვილსა მკვიდრად აქვს ციხისჯვარია,
მითხრა: "ხელთ მოგცემ ციხესა", მან დაიფიცა ჯვარია.
აფიეთს დავდეგ, მე მახლდა კიდევ კარგა რამ ჯარია;
მესხნი ყოფილან მოყვრისთვის თავისა გამსაჯარია!

234

ფარად ფაშა ხომ სიძედ მყვა, თავდადებ, ჩემთვის მკვდარია,
თანუნა დიასამიძე; კაცი ბრძენი და წყნარია;
შან მითხრა: "თრიალეთისკენ ასპინძა ახლო არია,
ყმა და ამბავი მოგწვდების, ავი თუ გასახარია!"

235

ხალხი ციხეში ავასხი, მე დაბლა დ ძირსა ვდგებოდი;
რა იქ სადგურად დავდგინდი, მწადდა რომ მეფეს ვხლებოდი!
ვნადირობდი და ვიშვებდი, ხან მთაზე ვიარებოდი,
სევდასა მოვიქარვებდი, კაემანს გავეცლებოდი!

236

სრულ მესხნი ტკბილად მომეპყრნეს, ჩემთანა სადგურობდიან,
უფროსნი მიაღერებდენ, უმცროსნი კარგა მძნობდიან;
რა ამბავს თავი ახსნიან, ხან ჩემს ქებასაც ჰხმობდიან,
მათაც წყალობა უყვიან, ერდგულნი ვინც მე მყმობდიან!

237

შალიკაშვილი როსტომ და ელისბარ თაქთირიძეო,
ყაენთან სწორად ვიყავით, ერთი ძმა, სხვა კი ვიძეო;
როსტომ თქვა: "იცი, აჭარას კარგა მამული მიძეო;
იქ დადეგ, რადგან ქართლითგან ჯერხანად გამოიძეო!"

236

შე ვჰკადრე: "იმერეთს ჩავალ, გიორგი მეფეს ვნახაო,
მათსა საქმესა ყველასა გულშიგან გამოვსახაო,
მასუკან იქით გარდმოვალ, ლხინი მაქვან თუ "ვახაო!"
ცდას არ დავაკლებ საქმისას, ქართლს კიდევ დავინახაო!"

239

მე ყიზილბაშნი მეგონა, გავლიდეს ჩვენსა ზღუდებსა,
რიდი არ მქონდა მტერისა, თავს მოვიხდიდი ქუდებსა,
ხან ზარზმამდისი ავიდი, ხან ჩამოვიდი უდებსა,
ამაში ჯარი მოგვიხდა, ვნახავთ, თუ ცეცხლს ვინ უდებსა?!

240

მე მთაზე ვიყავ სათოფეთ, ციხეს ვთქვი ასვლა ძისანი,
დავხედე, არე მოიცვეს საფარა. ასპინძისანი,
დიასამიძის დახდომა, ომი თქვეს ორთავ ძმისანი,
გავჰკვირდი, ნეტარ რა უნდათ კაცისა განაძისანი!

241

რა მოვიდენ, კარგა დავხვდით, ველარ გვიყვეს იმათ ბრძოლა,
დაგჭხოცეთ და ამოვსწყვიტეთ, მათ შეექმნა ცხრო და

თრთოლა,

ვინც ითავა, მანც ავად ქნა, ან ვის ექმნა წამოყოლა,
გზის ბელადი, ასრე გვესმა, მთას გარდვიდეს, ჩაექოლა!

242

ასპინძამდი ასრე ვდივეთ, მათ ეგონათ ხევი ვაკეთ,
ნაშოვრისა დანაცვივნით ჩემს ყმას კიდევ კარგა ვაკეთ;
ჩვენს, სევდასა უკუ ვიყრით, მათთვის ცეცხლსა უგზებ, ვაკეთ;
იმ თვის ჩვენთვის მათი მოსვლა არ შეიქნა მოკლე, ნაკეთ.

243

ბეჟან მითხრა, თაქთირიძემ, "იმერეთს ვარ ბევრჯელ მსვლელი,
მეცა თანა წამოგყვები, მეფესთან ხარ თუ მიმსვლელის!ნ
მიველ, მეფის სიკეთისა ვერ ვარ თავის მე ამსვლელი,
რაც მიბძანის, იმას ვჰყოფდი, ვინ არს მცნების გარდამსვლელი?"

244

დამხვდა კარგა, თავდაბლურებ, მან შემიწყო ტკბილად ხელი,
პურადად და გულ-კეთილად მწვე გასლოდა მას სახელი,
დადიანსაც ეს ებძანაა, მეც ვარ მკვიდრად კაცი ძველი;
მიმცემი და მოალერსე, დაჭირებულთ კაცთ მიმშველინ.

245

მეფემ მიბოძა დასტური, ვლე არე ოდიშისანი,
იგიცა კარგა დამიხვდა, ქება არ ძალმიც თქმისანი,
ყმათ ორთავ მომიპრიანეს, ველარ ვჰქენ ყმოზა სხვისანი,
ისევ მეფესა ვიახელ, დამხვდა, არ თქმულა ძმისანი!

246

სულ იმერელნი მომაკრფეს მეგობარ-ამხანაგებად,
მომგონდა ჯერნის სროლანი, როდეს ჩავიდი ნაგებად,
ცეცხლი მამედვის წყენისა, შემექნის გულსა დაგებად, ...
რაც რომ სახლები დამექცა, როდისღა შევსძლო აგებად?!

147

მეფესა ვსთხოვე დასტური, გარდმოელე მთანი ოცხეო.
მთას აქათ წყალი გაუდის, დიად ცხელი და მოცხეო;
გულს უთხარ: "ისრევ გამაგრდი, ხმალს კიდევ სისხლი მოსცხეო;
გამომებული რას ვარგხარ, ან იცხე, ან შემოსცხეოს!"

248

ინაშვილი მყვა მსახური, მის დროს მტრის კარგა მცემელი;
ნახშირის გორით მოვიდა ციხისა გამომცემელი,
მიამა, შევჯე, წამოველ, არ ნაღარათა მცემელი,
სხალნარში მოველ დაფარვით, არ მალა გარდამცემელი.

249

ქალაქს ჯაშუში ჩაეგზავნე, მწადდა ციხისა აღება,
შიგ მყოფთა ყველას დახოცა და საქონლისა გაღება;
გუშაგთა გვიგრძნეს, შეგვიტყვეს, ველარა ვჰქენ რა წაღება,
წაველ იმ ზამთარ სამცხესვე, იქ დავჰყავ მარხვა, აღება!

250

ფაზაფხულ ქართლში ჩამოველ, მეფევ, თქვენც ჩამობძანდია,
როგორ გამსახურე, გაამე, ტახტზედა რა დაბძანდია,
თუ მაშინ ყმადა გყოლოდი, ხვანთქართან არ წაბძანდია!
მზას დაგახვედრე ქვეყანა, გკადრე, თუ: მალ მობძანდიას!

251

რაც ქართლისათვის მე ვჰქენი, ცოტა რამ გკადრო მცრობილი,
ტყუილს ვერ ვიტყვი, ამისთვის არს ბევრი კაცი სწრობილი;
შევ მემკვიდრე ვარ ამ ალაგს, არ შემოსწრებით ხმობილი,
ზოგჯერ უქნელი საქმე ვჰქენი, გავჰტები რაზმი წყობილი!

252

ეს ასრე იქნა, რაც მოჰხდა, თქვენ ყველა იცით სრულებით;
ვისცა ვხლებივარ პატივით, გვერცა ვსჯდომივარ სრულებით;
ჩემნო მეზრძოლნო, შეგიპყრობ, აღარ აგიშვებ, სრულ ებით,
შე თუ გარდავჰხდე, პატრონო, თქვენმცა ნუ დაესრულებით!

253

თქვენთვის ვსძრევდი მე, მეფეო, თავსა, ხელსა, გულრა, ტანსა,
შამხალამდი მივაწივე, მე მიუხე დალისტანსა,
მოვარბევდი ქვეყანასა, მოვიღებდი მოსატანსა,
უშიშარად მტერს ვებრძოდი, მაგრა უდეგ მე სატანსან!

254

ხმლით გაგჰტეხე ოსეთი, ავიღე მაგარ ციხეები,
უფროსნი კაცნი გავბეგრე, გაუშვი ზავთი, რიხები,
ჩემის შიშითა შეწუხდეს, დაისვეს გულსა მიხები;
მტერნო, თქვენც იცით, ჩემის ხლმით მრავალჯერ დაიწნიხები!

255

მე შევაშინე, შეშინდეს სულა ქვეყანა ოსისა,
ვახტანგ რომ მოკლა თარაყან, ბაღათარ ორნივ დროსისა.
ვინ მომივიდნენ, ხალათით აივსნენ სრულად მოსისა,
ვით ისრაელთა არ შერჩა გარდაკიდება მოსისა.

256

პაპუნა ვაშაყაშვილი, თამაზ, ვინ ქარციძეობდა,
წინა მიმიძღვეს მამაცად, არ ვიც, რომელი ზეობდა,
კაცები დარჩა დიდგვარი, ესენი მათზე მძლეობდა,
თამაზს მაჩაბელს ისარი მიკრეს, ვინ მშვილდსა ზეობდა!

257

მელიქ ათაბეგ მჩხუბევდა, ენას ჰხმარობდა გველადო,
ლორის სიმაგრეს შემიდგნენ, ვერ მოვიხელე ველადო,
მელიქს და ზაქუმს ჯაშუში მე დავაყენე მცველადო,
მიუხე, ველარ დამაგრდა, კლდეს ექმნა შიგ გამძვრელადო.

258

საქონელი და ცოლშვილი ყველა ხელთ დამრჩა სულობით,
იგი გარდმეჭრა, წავიდა, იარებოდა სულობით,
ვექვ, მათი ხმალი დაჟანგდეს, პირი წაუხდეს სულ ობით,
შევსთვალე: "ძებნე ცოლშვილი, როდეს მოხვიდე სულობითს!"

259

ქაიხოსროს ჰყვა მოყვარედ როსტომხან სპასალარია.
მრავალჯერ გამოუგზავნა ოქრო, ვერცხლი და ლარია,
მაგრამ იმათგან შოვება ბოლოჟამ ერთობ მწარია,
არ დაადგრების სამკვიდროდ, აღუტყდეს სითმე ქარია!

260

ხუთასი კაცი მეთოფე მან გამოგზავნა ბირთვისსა,
ამან ციხეში შეუშვა, თვითან გარ კაზმით ირთვისა;
იმათგან ამან ფეშქაში თავთავად კვლავ მიირთვისა,
გარ მოდგომილის მტრისაგან ადვილად არ წაირთვისა!

261

შემოუთვალე: "ნუ გვიზამ, ქართლს ნუ მოსტეხე ზურგია!"
ეს ეთქვა: "მათ მეტს სხვას ჩემთვის ნეტარ თუ ვის რა ურგია?ნ
ვჰთქვი: "სასახლეში მოვნახავ, სად რომე ცაცხვი ურგია,
რად გვიშვებს ამხანაგებსა, სამანი გარდაურგია?"

263

გორიდამ წაველ სადამოს, ტბისს მიველ,
რომე ინათა; სასახლეს გარ შემოვერტყი, გალავანს გარ და შინათა,
გარ გამოვიდა დილაზე ულვაშლებული ინათა; შევსძახე: "კარგა
დაგვიხვდი, ღვინო დაგვისხი მინათას"

263

კვლავ უთხარ: "რადას უშველის ხელისა გამოღებანი?
მოდი, შევრიგდეთ, ერთადვე ვჰქნათ ხმისა ამოღებანი;
ციხე კარგგვარად ამართვი, ვჰქნა იქ მდგომთ სისხლთა ღებანი,
იგინი მამეც, საქონლის შენვე ქენ კვლავ წაღებანის!"

264

რა ღონე ჰქონდა არ ექნა იმ დღესა ჩემი ნებანი?
გამოიტყუა ერთპირად, იხმარა კარგი ცნებანი;
თოფები ყველას წავართვი, უყავ ერთს ადგილს ღებანი!

მათ მოუიდა იმ დღესა დღე აღსასრულის, ვებანი!

265

სულ გამოვასხი ერთპირად, სიმაგრე დავაგდებინე.
ხუთასსა კაცსა იმ დღესა მე თავი გავაგდებინე,
ციხეს მეთოფე შეუშვი, მათ კარი მოვაგდებინე,
მძორები ხევში ჩავჰყარე, თავები გარდვაგდებინე!

266

იქ დავიჭირე ხოსია, არ უყავ ტკბილად ხმობანი,
თიკნაბერასა დავაბი: "იყავ, ვირ მოვლენ ცნობანის!"
მეფიცებოდეს ყოველნი: "აწყა ვჰქნათ მწვე დანდობანი,
აღრ გავიტებთ ნამუსსა, თუ გვწამს აღდგომა, შობანი!"

267

სისხლის და ცოდვის, დ ორისავ მწვე დიდად ვიყავ კრძალული,
მაგრა ქართლისა მინდოდა რგება და მწვე სიხარული!
მათ მოჰფენოდა კეთილად, მზეს ემზო დარი დარული,
მათთან სიკვდილსა ვჯერვიყავ, როს ვიყაე გაუმწარული.

668

ქველს წერეთელსა ებძანა ადვილად ჩემი მუქარა;
მიუხე, დავსწვი, დავდაგე, ადვილ წაუხდა რუქა რა.
წამოველ, უკან მამდივა, ნიავმან ველარ უქარა,
შევსძახე: "ცუდათ გაგიცვდა გლახ შენი ბაქი-ბუქარას!"

269

ახლოს მომმართა საბრძოლად, იყო კარგისა ბედისა,
ორი ისარი გულსა ვჰკარ, ხსენება შექნა დედისა,
მამაცი იყო, გულსრული, საომრად შემომხედისა,
ისივ გაბრუნდა, შეტყორცა რა ნახა ზედიზედისა!

270

სად მოვსთვალო ჩემი ბრძოლა, ანუ ომთა ჭირნახული?!
მე, მეფეო, შენთვის დავდე თავგაწირვით ტკბილი სული,
რალას მარგებს ცრემლთა დენა, ანუ საქმე გარდასული,

რას არგებდა მაბიზღართა ჩემი მოკვლა, აღსასრული?!

271

არვის მივსცემ თავს საკვდავად, რაცა გწაღდა იგი ქენით,
ამ საქმეთა გამბედავი როგორ მოვჰკვდე ცუდის ენით,
ერთს აზნაურს ვის უქნია ჩემოდენი ხლმისა შენით!
რად გამხადე ვალდებული მუდამ სისხლის ცრემლის დენით?

272

მე მეფეთა ორგულობა არა მთქმია არვისაგან,
რაცა შევსძლი, ერთს არ ძალუც, არ გამოვა არვისაგან;
ლომთა ვიყავ მე მებრძოლი, არა გვარი არვისაგან,
შუბის წვერთა რკინა ექმნის, გული ჩემი არვისაგან!

273

თუ სიკვდილი ჩემი გწაღდა, რასთვის მტერსა არ მისივე,
მათ მოვეკალ, ხემწიფეო, იქნებოდი თქვენ ისივე,
ლაპარაკი, ცუდი ენა, ჭორის სიტყვა ამისივე,
გამიცუდე ნამსახური, ჯავრით გული გამისივე!

კარი მეათე

274

მეფემ შესთვალა: "რაც გითქვამს, სრულ მართალია ყოველი,
მაშინვე გითხარ ფიცითა, როს მოგეგზავნა მროველი,
არც არას სისხლსა გადევებ, არც რას ავს შენგან მოველი,
თავდებათ მოგცე, არ მოგკლა, უცილოდ ძელი ცხოველის!"

275

აღარად მოჰხდა, არ იქნა შეწება, ცუდად რიგება,
გაყრა შეექნათ, ველარ ქნეს ერთად სიტყვისა მიგება;
რა მოიშალა, ვინ იცის, რა წყობა, რა გარიგება?
ვინ მოაშორვა, მის გულსა ლახვარიმც ადრე იგება!

275

ბძანება არის, ბატონზე ყმასა არ გამარჯვებია,

ბატონი რომე ტყუოდეს, ისრევ ყმას დამარცხებია,
თვარ უხლმოდ როგორ დავდგები, რომ ვიყო სრულ ნარცხებია,
ბევრთა მეზრძოლთა თავები მიწათა მინარცხებია!

277

რაცა დაწერეს პირველად, იქნების, არ ასცილდების,
პატრონის შებმა არა ხამს, ყმას ხმალი გაუცვილდების;
რაგინდ ყმას ბევრი ჯარი ჰყვეს, ცრემლი იმასვე სდინდების, დ
ესე მსმენია, ამისთვის ცეცხლი წვად გამიხშირდების!

276

გამარჯვება ხომ მას ხვდების, ეს სიტყვა მწვე მართალია,
მამაცი არის, უებრო, არვინ არს ნათალია;
ეგებ მახეზღარს კაცს შევხვდე, ხმალმა ქნას სამართალია,
ბატონისას კი არ ლირსვარ, სხვა მტერთ ვაჩვენო ძალია!

279

ზოგთ ბაგრატოვანთ ასრე სჭირს, არ ახსონს სამსახურია;
რაგინდ რომ ბევრი აამო, ბოლოს არ გიგდონ ყურია,
მახეზღარს სიტყვას უსმენენ, ვის ვისთვის რომ აქვს შურია!
ვის რა გაოდა, ქართლშია მეც რომ მეჭამა პურია?!

280

როს ყმა გარდაჰყვეს პატრონსა, მსახუროს ღარიბობასა,
პატრონისათვის კვდებოდეს, იქმოდეს სახლის თმობასა,
მამულს და ალაგს განშორდეს, თვისა ტომსა და ძმობასა,
მასზედან მისი პატრონი რად არ იქს იაფობასა?!

281

რა მეფე სვიმონ შეიპყრეს, კაცი მხნე, სახელ დიდითა,
ქართლს ხმალი იმან შეარტყა, მტერნი გახადა კიდითა,
სხვანი მეზრძოლნი ყველანი თავს მდაბლად მოუხრიდითა, დ
მას აქათ თათარხნამდისი ომით სისხლს არვინ ღვრიდითა!

282

კაცი რომ ავად გახდების, აქიმს უქადებს მრავალსა,

უთუოდ მოგცემ, დამჯერდი, როს ფეხზედა მყოფ მავალსა,
მუდმად თავს შენთვის ვამყოფებ, მეც რასმე დაგდებ კვლავ ვალსა,
დამიხსენ სალმოზისაგან, 'ნუ მყოფ სულ ამომავალსა!

283

აგრევ კიდევე, ვის სადმე რომ ჰქონდეს დაჭირებანი.
რგებას გაჰპირებ მაშინვე, დაგიწყოს შესხმა, ქებანი,
გეტყვის: "ვირემდის ვსცოცხალვარ, ვჰქნა შენი სიამებანი,
ბოლოჟამს დაავიწყდების საქმისა გარიგებანი".

284

აბა, რა ვჰქენი, მეფეო, რა დავსდევ თქვენზე ვალები?
თქვენისა ერდგულობისთვის ნება ვჰქენ, ზოგი ძალები,
რა შენ პატრონად შეგმზერდი, გამხიარულდის თვალები,
სადაც მიბრძანი გასევა, გული მიმქონდის სალები!

285

ესეცა თქმულა, რომელიც კაცი თუ მართლა კაცდება,
ხდალი, უღონო, რომელიც მიიწევს, მას ვერ ასცვდება,
იარაღ-მოშლილ ჯაზანი რას ესვრის, ყველა დასცდება,
მამაცს და პურადს უძრახავს, იტყვის: "შალურებ გაცვდებას!"

286

ამხანაგთ მისთვის მაბიზღეს, იტყოდეს: "კაცი ვარგია!"
ქართლ-კახეთისა მამრჩენი, მიკვირს, რად დავიკარგია?
პატრონის შემმატებელი, ამხანაგთათვის მარგია?
გვერც გისხდენ მაზეზღარები, ჩემთვის ეს როგორ კარგია?

287

ზურაბს შევსთვალე: "რაც იცი, 'სრულ ჩემი ნასწავლებია, ოსტატის
არ ჰხამს ჭიდება, ვისაც შეგირდი ხლებია,
როდესაც მე დავიკარგო, გაჩნდების, ვით დასდგებია!
ორთავე სწადდათ სიკვდილი, აწ მარტო გარდაჰხდებია.

288

მოყვარე ხარ გულითადი, რა მიქნია შენზედ ავი,
მამათქვენმა რა ქნა ჩემზედ, ვით გარდადვა საკვდად თავი!
მიკვირს, შენ რად გამიმეტე, რამ მოშალა ჩვენში ზავი?
მეც დამკარგავ, საქმეც ჰქენი შენის დღისაც გასათავინ!

289

ვირ ცოცხალ ვიყო, შენც გქონდეს იმედი სიცოცხლისაო,
ესე სიტყვანი გახსონდეს სიძის მონახულ ბრძნისაო,
ვირემ სული მითქს, სიკვდილი შენი სხვამ ვერ იგრძნისაო,
შენი სადავე საკვდავად ჩემზედა ნუმც იძვრისაო!

290

რა მე მამკვლენ, ან დამკარგვენ, დაგიწყებენ მიზეზებსა,
სიტყვით თავსა ვერ აუხვალ, პასუხისას შეჰკვრენ გზებსა.
ახლა მგონი მუხრანს გაძლევს, შეიშურვებს მთას და ზეგსა,
როდესაც რომ გიხელთებენ, აზნელებენ შენთვის მზესა!

291

ზურაბს ეთქვა: "მოყვარეც ხარ, მერმე კარგი ამხანაგი,
ჩვენსა შუა არ ყოფილა წყენა რამე ერთი დანგი,
მაგრა ბატონს მოვდგომივარ, რაც რომ ძალ-მიც, მე ვარ მარგი.
მზის მამას რომ არ უშველო, მე რას მეტყვას პირი მანგი?"

292

ზურაბს რაღას შეუთვლიდი, ის მიუდგა მაგრა, ბურჯად,
ცოტას ხნისა სიძე არის, შეიტყობთ, თუ იქნას ურჯად,
დაუწყებენ ბეზლობასა, სისხლს წითლად ჰქმენ, ხორცსა ლურჯად;
ავსა კაცსა ავი სიტყვა და ბეზლობა უჩანს უნჯად!

293

სპარსთ ველარ ვნახავ, მათზედა, იცით, ვარ დამნაშავია.
როდეს ლუარსაბ დამმოყვრდა, ისიმც დღე არის შავია!
კეასრის ტახტსა მივმართო, კარგი მექნას თუ ავია,

შუა ნულარვინ ჩამოვა, აღარ მოჰხდების ზავია!

კარი მეთერთმეტე

294

თაო ჩემო, ვით გასრულო, სევდიანო, როგორ წყლულო,
საქართველოს რჯულისათვის ათას ფერად წამებულო,
მეფეთათვის რა ნასაჯო, ნამსახურო, რა ერთგულო,
აღარ შეგრჩა ნოსტეს ლხინი, ალაბ, სტამბოლს დაკარგულო!

295

ვა, დაგადებ სახლ-სამყოფო, სად კარგო და სად ავებო? შორგვარ
დავრჩი მეზობელთა, ვისთანც ვიყავ სა დავებო: ავჟანდათა
სიმაგრენო, მე სად გძრევდი სადავებო?
რამდენს მოვრჩი ძნელს ბადესა, ახლა კიდევ სად ავებო?

296

ვინც იცის, თუ შენ რამდენჯერ მტერი შენი განაბია,
რომელიც რომ იწადინა, აღარ მოჰკლი, გან აბია;
ლხინობდი და იხარებდი, ხელთ გეჭირის განა ბია,
თუ გავარდი სამყოფთაგან, ქვეყნის სიგრძეს განაბია!

297

თაო ჩემო, სად მოჰკვდები, ანუ ვისსა სამარებსა.
რას დალახავ ქვეყანასა, იარები სამ არებსა;
მოშორდები მოყვარულთა; შენ ხარ ვისსა სამარებსა? დ
სამყოფთაგან გააბეხზრდი, კარსა გავლი გასარებსა!

298

ეს სოფელი ასეთია, არ დაინდობს კაცსა აროს,
ვინც იყვენით, ძნელი საქმე მაშინ უყავ იცით აროს;
აწ მეფეთა გაწყრომილმან თავმან ჩემმან სითკენ აროს?
მე წავიდე, დავიკარგო, მტერმან ამით გაიხაროს!

299

ვინ მახეზღებს ენა ყბედი, მოაგონდა იმას ის რით,
რა მე მეფეს მომაშოვრებს, მას დაამცრობს იმას ის რით?
ჩემნო მტერნო, თქვენი გადის, რაც რომ გინდა, იმას ისრით,
თუ ჩემიც რამ გავიდოდეს, სცნობთ, რას უზამ იმას ისრით!

300

ქართლს მოვაველე გალავანი, აწ ვინ აქცევს ზღუდეებსა,
ჩემად ნაცვლად ჩემს სამკვიდროს ვინ დაიდგამს ბუდეებსა;
ვერ მიფერებს ვერას საქმეს, თავსა გაიცუდაებსა,
მეფეს ტყუილს მოახსენებს, უმგზავსოს და მრუდაებსა!

301

აქ სხვა სიტყვა შემოვიღო, ნუ გამკიცხავთ, მიგდეთ ყური:
კაცობასა მოვდგომოდი, გულში მქონდა არვის შური.
თუ ქორი ზედ აღარა ზის, კაცს რას არგებს მარტო თური,
ვერ დავსწყვიტე ცრემლთა მილი, თვალთა ჩემთა მონაწური.

302

რაც დავსწერე, მომიგონდეთ, გან თუ ვსთქვი საკვეხელად,
რად მოვიკლა ცუდათ თავი, ანუ სისხლი იქცეს ველად,
რალას მარგებს, მოყვარულთა ლაწვი შექნან ცრემლით სველად,
რა ლალატით სიკვდილს ვესწრა. ვინ იქმნების ჩემად მცველად?

303

ნაბოთე მოკლეს უბრალოდ, ექმნეს სისხლისა მხვრეტადო,
იოსებ ძმათა გაყიდეს, თორმეტ ჰქმენ მეთერთმეტადო,
რაქაელ შვილსა სტიროდა, რომ ველარ არის მჭვრეტადო, დ
აგრევ დედა-ჩემს მოუვა ტირილი მეტის-მეტადო!

304

ყოვლთ ხემწიფეთა უდიდე, ვინ რომ არს კეისარადო,
მაკედონელის ტახტსა ზის, ციხენი აქვას სარადო;
მებრძოლნი იცით, ვერ გავლის ახლო ან იმის არადო,
თუ წყენა ვინმე გაზედა, იტყვიან დ იასარადო!

305

ჯაზაირ, ვლახი, ბულდანი, დ უჭირავს დ იამანია,
ურუმელი და მისრეთი, შავი და თეთრი ზღვანია,
ბასრა, ბლდადი, მადინა, მაქა, აზრუმ და ვანია,
ვერ ავნებს, რომე დაცოცხლდენ ამირან ძმობილ-ძმანია!

306

დასავლეთი და სამხრეთი არს სრულად იმის ხელადო;
ყენიც, დიდი ხემწიფე, მაგრამ ეს უფრო ძველადო, დ
ინდთა საზღვრამდი ის იპყრობს, სად მზეა ამომსვლელადო,
მათი პატრონი, მეგონა, არსო ბაქაჯარ ქველადო!

307

სულთან მურად და შააბაზ ერთჟამად იყვნეს მჯდომია,
ორთავ ვიახელ, გარდამხდა მათთან ლხინი და ომია,
მაპატივებდეს, მამლევდეს, რისაც რომ ვიყავ მდომია;
რიცხვს ვინ იქს, რაც რომ ომშია მე კაცი შემომკდომია?!

308

ესენი მისთვის ვახსენე, გასინჯოთ ჩემი თქმულები,
სიტყვის მაღამა მიძებნოთ და გამიმთელოთ წყლულები;
კაცი ვინ იყოს, მიბძანეთ, ორისავ შესწავლულები,
ორთავ პატივმცეს უღირსად, მათ გამიერთეს გულებინ!

309

ორთავ ახლდეს დიდი კაცნი: კახები თუ ქართველები;
ვინ გამოჩნდეს ჩემად სწორად, სიტყვით დამდვან იმათ ლები,
რა შააბაზს მე ვიახელ, არ გამიყვის ნატალები,
რა მიბოძის, რა მიბძანის ტკბილის სიტყვის სათქმელები!

310

მათი დავსთმე სიტკბოება, შენთვის დავსდევ თავი სულა,
შვილი პირმშო საყვარელი, სიცოცხლე და ჩემი სულა:
ბედმან მიყო, რალა გკადრო, აწ თქმის ჟამი გარდასულა.
სადაური სად მოჰვკვდები, ეტლი ჩემი სად წასულა?

311

რა უკულმა ჩარხი გადრკა, წალმა აღარ დაბრუნდების,
რა დოვლათი კაცს მიადგა, აღარსაით გაბრუნდების!
მე რომ მესმის, თქვენი გული ჩემზე აღარ მობრუნდების,
გზა კაპნად მაქვს, ჩემი ფეხი დაღმა ველარ ჩაბრუნდებას.

312

უჩემობით მებრალები, ვამე, ქართლო, სუსტობისთვის:
გალავანი დაგექცევა, გადგებიან ზოგნი თვისთვის;
ეგზომ ჩემი ჭირნახული აწ დავაგდო როგორ სხვისთვის?
ოდეს მტერი წამოგატყდეს, მომიგონდეთ ამა თქმისთვის!

313

ბრძოლა, ომი, ჯაჭვი, ზუჩი, შუბი, ლახტი, ხმალი, მკვეთი,
მით მიყვარდა, ბევრჯელ შევჭქმენ მტერი შუა განაკვეთი,
ამხანაგს და მიღმა მბრძოლსა ბევრჯელ სადმე მე ვეკვეთი,
გავამდიდრე სულა ქართლი, უღონო ვჭქმენ განაკვეთი,

314

სად მიუხედი, სად ვებრძოდი, რას მთებს ვიქმნი გარდასული,
გაცემა და ლხინთა ნახვა აწ რა იქმნა გარდასული;
არ მინდოდა წასახდენად ხორცსა კიდევ გარდა სული;
სისხლს დავღვრიდი, ანგელოზნი რომ მომრტყმოდა გარდასული;

415

თავს ვეტყოდი, ქართლისათვის მოკვდი, წინ გიც ა, წამება,
ვინ სჯულს რყვნიდენ, გვისუსტებდენ, მათთვის მშვილდი აწ ამება,
მათგან ბევრი დავასუსტე, ავხსნი ზოგი აწ ამება, დ
ბოლოს ნახეთ ჩემი ბედი, თუ რა მამხვდა აწ ამება?!

315

მე არ მაკლდა ორღანონი, ბობღანი და წინწილები;
ახლა მამამს ეს სოფელი, უწინ დამდვა წინ წილები,
კაცობის და სახელისა კარგად მამხვდა წინ წილები,
აწ აეშვით, ჩემნო მტერნო, ვინ რომ ჩემგან წინ წილები!

317

რაც რომ მრუდი ვსთქვა სიტყვანი, გამკიცხეთ, ნურვინ მაქებსა.
მწადდა წამება, სისხლთა ღვრა, არ თაყვანება მაქებსა;
ბატონს რა ვჰკადრო, თვარ მტერთა ადრე მოუშლი მაქებსა!
გამოვსცდი მათსა ძალ-გულსა და თავსა კარგად საქებსა!

318

ვის რას ვაბრალებ, ეს ყველა ჩემი წერა და ბედია;
უღთოთ არავის არ ძალუც გასწყვიტოს სუსტი მკედია,
დავსცადო, კიდევ გამაგრდეს ჩემი ავჟანდის ღვედია, დ
პატრონზედ ხმალი არ გაჰკვეთს, ამით ვარ უიმედია;

319

როდეს გასჭირდეს, საქმისა კაცი ხამს გამაბედავად,
საქმეს მოახდენს კეთილად, თუ სულ არ არის ბედ ავად;
არც ნამეტნავად ის ვარგა, მირბოდეს დაუხედავად,
ლალობით წახდეს ბოლო ჟამ, მტერს ვეღარ ექმნას მედავად.

320

კაცი რომ იყოს სიმაღლით გოლიათ, დიდად გორებით,
მრავალთ მებრძოლთა თავები მას ექმნას განაგორებით;
კიდევ მაშინც სჯობს 'საქმენი ჭკუით და მოსაგონებით,
თქმულა: მოცდა ხამს ჟამისა, არა თუ განაგორები!

321

თუ კაცი იტყვის გულშია: "მტერს რომ შევება ომებად,
ვაი თუ იმან მაჯობოს, მე ვიყო ცუდათ მშრომებად,
ის არის სპითა მრავლითა, მე ცოტა გვარ და ტომებად," დ
ვერ ვემოწმები, იცოდეთ, არ არის ომის მდომებად!

322

მას ვემოწმები, რომელიც იტყვის: "გავსწირო თავი
და დღეს უომარი არ დავდგე, კარგი მოჰხდეს თუ ავი და;
ანუ მტერს ვსძლიო, შევმუსრო, ან ვიქმნე გასათავი

და კარგს კაცს ვეძებდე საომრად, რომელმაც მთხოოს დავი და!

323

კაცობა გწადს, მზასა გქონდეს მიწყვი შენი საომარი,
რა ხმა გესმას რაზმთ წყობისა, მით არ იქმნა შესაზარი!
სიკვდილს ვერვინ ასცილდების, რომ არ ექმნას მოთქმა, ზარი,
ავს სიცოცხლეს სახელი სჯობს, გინდა ეპყრას რომ ხაზარი!

324

ზოგი კაცი დაღონდების, ვერ გაბედავს ვერას ვერა;
ვირმე მტერი არ წაახდენს. კაცთა რჩევას არას ჯერა.
რა რომ მტერი კარს მოგადგეს, ნულარ გაქვს გულის ძგერა,
მას კაცობა ხელთ შერჩების, ვის აქვს მტრისა მალ შეძგერა!

225

გული ჩემი სევდით სავსე შეიჭირვებას გავს ებასა,
მთვარე ბადრად აღარ ზის, აღარც ელის გაგვსებასა,
დაშრტა სანთელთ სინათლენი, მიეწურა გავს ებასა,
ქართლის ბალი მოიკრიფა, აღარ ვჰჰობ გავ, ებასა!

326

უჩემობა დააჩნდების. დალი იქმნას აბალება,
ცრემლმან ჩემმან ღაწვი ჩემი ჩამოღარა, აბა, ღება;
მძლავრს მტერზედა გაგიჩნდების, ვის გაქვს ხმლისა აბა ღება;
მარხვა მწადდა ვედრებითა, ლხინით მექნა ამალება!

227

მე მეფეთა გაწყრომამან. ნეტარ ვით არ დამასულა,
ბედმა მიყო უკუღმართმა, მერმე ჩემა დამა სულა;
ეტლი წალმა აღარ წადგა, დახვანჯულა, დამასულა;
ქართლს შენახვა როგორც უნდა, გაგიჩნდებისთ დამა სულა!

228

აქანამდი სად მკვიდრობდი, თაო, აწ სად ილალები,
გახსონს, თავზედ ჯილა გქონდის, აღმასი და ი ლალები,
შენ და შენი ამხანაგნი, ზოგ-ზოგები ილალები,

დაიჩაგვრი დანასული, დაილევი, ილალები!

329

სულ ქართველთა კარგად იცით, ქვეყნისათვის რა მიქნია:
ოთხგნით მტერი შევაშინა, ზოგი ფეხით გამიქნია;
დუმმანთ გული გაუტეხე, ხლმის ქნევითა ამიქნია,
ვერ დაუდეგ მეფის წყრომას, რადგან თავი დამიქნია!

330

აქამდის მტერთა ვერ მჯობნეს, იგინი ჩემგან სულ ება;
ზოგთ გაქცეულთა მივსდევდი, ზოგთ ამოვართვი სულეზა,
მტერთ როდეს რიხით შევსძახე, მან მე ვერ მითხრის სულეზა,
პატრონსა ვსჭკვრეტდი ერდგულად, მახედა მქონდის სულეზა!

331

გული არ მაძლევს უთქმელად, თვარ მწადს დუმილი ზაგისა,
მუდამ სახმილი მედების, ალი მეხვევის დაგისა,
მას უხარიან, რომელმაც ჩემი დაკარგვა აგისა,
წავალ, მივმართო სადგურად, სად თემი ათაზაგისა!

332

მას უნდა დიდად გარდაჰხდეს, ვინც ჩემი თავი წაგვარა,
არ მოაგონეს გარჯანი, მე მემსახურა რა გვარა,
ვექობ, დავაკლდე ბოლოჟამ, ვინ მე ჯარიდამ გამგვარა,
რადგან მათ დამთმეს , მოყვასნო, თქვენ ჩემი ნურა გაგვა რა!

333

მშვიდობით, თვისნო, მოყვრებო, გამოგესალმო სალამით,
მეგობარნო და შემცნენო, ცრემლი დავსთხიოთ სალამით,
თქვენ ნუ დაიჩნევთ გაყრასა, გული შემქნია სალა მით,
ვინ გაირჯების სიმხნითა, მან შეიდაროს სალა მით.

334

ყველას რამ გარგე, თქვენც იცით, ვირ ვიყავ თქვენი მჭვრეტია,
კარგკაცობს და ნამუსი, ვისაც გიქნიათ მეტია,

იგი შემოგზღავს, ვინ მოსეს უძღვანა ნათლის სვეტია,
გული მწვე ღონობს გაყრასა და თვალნი განარეტია!

335

თქვენსა ვერ ვიტყვი, მოყვასნო, ძვირსა და ძრახვას ამ ენით,
რადგან მე დავრჩი შორ გვარად, თქვენ ხემწიფესა ამენით,
თუ ჩემთვის კარგი ვინმე თქვას, თქვენცა იყვენით ამენით,
ლხინსა ნახევდით, ღვინოსა, თქვენ მიიღებდით ამენით.

336

გაგიჩნდებისთ ქვეყანისა გაწყობა და გარიგება,
თქვენცა იცით, ჩემის გარჯის ანგარიში არ იგება,
რაცა დამრჩა უშენონი, ჩემგან ახლა არ იგება,
თუ კაცი კაცს აღარა სჭვრეტს, მტრისგან იში არ იგება!

337

რად, სოფელო, სამუდამოთ ჩემზედა იქ ას ავსავით?
არ დააცხრო ცთომის გველმან, კიდევ ენა ასავსავით,
ჭირნი ჭირსა დამისართა კვლავ ამიწყო, ასავსა ვით.
დამიშრიტა ბრწყინვალეობა და ნათელი ა სავსავით!

338

დამემოწმე, თუ მართლა ვჰთქვა, თქვენცა ბძანე, დ ეგ არია, შინ
რომ კაცი გამოარჩევს, არ მოჰხდების ე გარია,
რადგან უკვდად არვის გინდი, დაუტეო ეგ არია!
ვარდი დაჰკნეს, ჩამოცვივდეს, რაც დაგრჩების დ ეგ არია!

339

ერთს ალაგს რომ ერთი კაცი გამოვიღეს ჭირთა მხდელი, რა
გაგვათ, რომ მტერს შეაკლათ, ან ჰყოთ მისი სულთა მხდელი?
ინაპიროს, გარ გიაროს, ველთა იყოს ჩამომხდელი, თავს ეხუროს
მუზარადი, ძვირად იყოს პირ-ამხდელი.

440

უმტრო კაცი არ იქნების, რომ არ ჰყვანდეს არა სითმე"

მემუქარეს ხამფოლადად მიპყრა ხამს და არა სითმე,
ჯაბანს კაცსა გულოვანი გაჰხდის, გვანდეს არა სითმე!
გულსა სევდით შეპყრობილსა აწ დამიჭრის დანა სითმე!

341

არ მომიგონებთ, რას იტყვით, როს მუზარადი ელევდეს,
რაზმი გასწორდეს დროშებით, ორგნითვე ჯარი ღელევდეს,
ცემა და საყვირთ ხმა იყოს, ცხენნი კაცთ ფეხით ქელევდეს,
მაშინ რას აქნევთ გიორგის, თუ მისებრ მოგეშველევდეს?

342

ჩემს ჭირნახულსა ქართლზედა მიკვირს, ვერავინ ხედავსა,
რაც საქმე შევსძელ ქვეყნისთვის, თქვით, თუ ვის გაუბედავსა?
ქართველნი დავხსენ მოსპოლვას, მით მიზმენ ზედიზედ ავსა,
რაგინდ რომ თავი ვაწამო, მეტყვიან კიდევ ბედ ავსა!

343

გული მქონდა მტერთ უშიში, გეგონა თუ მიდგა ისო,
სამსალასა, საწდეველსა, პირი ჩემი მიდ გაისო,
გულმან ხელმან, სევდიანმან, აწ ლახვარი მიდგა ისო,
თქვენ უჩემოდ რასაც შესძლებთ, მეცა ვნახავ მიდ გაისო!

344

ლხინი, ზმა, სიტყვის გაგონა, მქონდა მუდამად პურობა,
ამხანაგთ კარგ მეგობრობა, მიცემა, დაუშურობა;
კარგ კაცთა წყობა, ალერსი, მდიდართა მე უშურობა,
ვექვ, ზოგს თავადსაც მოსწადდეს ჩემებრივ აზნაურობა!

345

რა ცისკრის ლოცვა გარდასწყდის, ვნახი მფრინველი ცხენია,
შევჯდი, მფრინვლით და ძაღლითა შევექცი, ვირ სიცხენია;
მოვიდი, წირვა ვისმინი, ან ლოცვით ცრემლთა მრცხენია,
დავჯდი და ლხინსა ვემოყვსი, არ მქონდა სიმარცხენია!

345

როს მოვიცალი მტერთაგან, მიყვარდა ნადირობანი.
ვის სამართალს ქვეშ დაუჯდი, მჭირს უთვალღებო ბჭობანი,
ადრე ვიცოდი შეტყობა, კარგის კაცისა ცნობანი;
დაბალს კაცს ბევრი შევმატი, არ უყვი დიად მცრობანი;

347

ვის რომ რამ კარგი შევატყვი, კაცობის ჰქონდის ხალისი,
ცხენ-იარაღით შევამკვი" ძველი ქნის მან ახალ ისი,
დღეს ერთი გამოვაჩინი, მოვჰკაზმი, მერმე ხვალ ისი,
კაცობის სწავლას ევლტოდეს, ვით ოქრო დავახალისი!

348

ვისაც სიჯაბნე შევატყვი, მასცა შევმატი გულია,
მემკვიდრე მკვიდრზედ მოვიდეს, ვინ იყვნეს დაკარგულია,
სიხარულისა დღე გვექონდის, ვით წყლისპირს ალვა რგულია,
ამ დღეებისა შემსწრობი სევდით ვარ დადაგულია!

349

ჩემს სახლში იყვის მუდამად: წირვა, ლოცვა და გალობა, უღონოთ
ღონე, იმედი, გლახაკთ მიცემა, წყალობა,
ყმის სამსახური სამართლით, არავის სჭირდა ძალობა,
აწყა დამიგზო სახმილი, სოფელმან შექნა ალობა!

350

სტუმართა სუფრა წინ ედგის, მის მის დროს აუღებელი,
ვინ დამეთხოვის, წავიდის, არ დარჩის წაუღებელი,
მომღერალთ ლხინი, თამაში იყვის სულ დაუღებელი, დ
აწ რასთვის ვჰკვდები, ამისი მე ვარ კვალ-გაუღებელი!

351

ქართლში უფროსნი ვინც იყვნეს, ითქმევდეს თავადობასა,
ყველა მოყვრად მყვეს, ბძანებდეს ჩემს მეგობრობა-ცნობასა,
მეცა მივდევდი, მომდევდეს, ვიქმოდით კარგსა ძმობასა,
ბედსა ვემღურვი და მერმე, ვა, ჩემის დისა შობასა!

352

ყველამ იცით, რომე ქართლი ჩემის ხმლითა დახსნილია,
თვარ შეიტობთ ამას უკან, მტერი ისევ ახსნილია,
ჩემის ხლმლისა ნაშოვრისას გუდის პირი წახსნილია,
ქვეყნის გზას ხომ ვერ შემიკრავთ, ჩემთვის მაშინც გახსნილია!

353

ერთი სიტყვა მამაგონდა, დ არ ვსთქვამ ამას საკვებელად;
სად რომ საქმე გაგვიჭირდის, ამხანაგთა ვიყვი მშველად;
მე იმათ თან ვერ მივდევ, რომ მასმია კაცნი ძველად,
ერთის კაცის მემუქარის თავს სისხლის ვარ გარდამსხმელად!

354

ბაზალეთის ომსა შიგან მე მამეპყრა ედიშ ავით,
ამაყობდა იგ თამამად, შემომძახა; "მოდი, შავით!ნ
მას გაუპე თავი შუა, გინებით არს დამნაშავით,
მის ცოლს უთხრას დედამთილმან: "აწ მიბძანდი, შედი შავით!ნ

355

სხვაგან წერა დამწერელმან ხვანთქართანა წასვლა მისი,
სოხტაების ამოწყვეტა, სისხლთა დენა, ყათლა ვისი,
ბევრი ბრძოლა, ციხის რთმევა, ნებად, არა წართმევისი,
ან მოყვრების გამოჩენა, შესწავლილი ზოგან თვისი;

356

ხვანთქრისაგან როგორ ცნობა, ანუ დიდად პატივცემა,
მტერთ გავლენის დამადლება, წყალობა და კვლავ მიცემა,
მის ღუშმანთა ამოწყვეტა, მისხის მისხად, რა მიცემა,
იტყოდა თუ: "სად მოჰკვდები, ლახვრისა მაქვს სად მიცემა?ნ

357

ვით გაუძლებ კაეშანსა, გულო, ლახვრის აბა სმითა,
ყოფა ჩემი ჩრდილად იქცა, იგ შეიქნა აბასმითა,
გახსონს, ოდეს ნოსტეს იყავ, ცაცხვს ქვეშ იჯდი აბა სმითა!
უხვად გასცი საბოძვარი, წაილებდენ აბაზს მითა!

358

ვინ იცის, თუ სოფლისაგან რა ლახვარი დამეშენა:
მიჯობდა, თუ სულისათვის გლახ სამყოფი დამეშენა,
ვინ მიმადლის ქვეყნისათვის, თუ რა მტერნი დამეშენა,
ვინ რომ ჩემთან ვერ შეიბა, ნურას მეტყვი და მე შენა!

359

თუ რამდენნი ჭირი შევსძლო, სოფლის მახე ამედგა რით,
სახლ-სამყოფნი სავანენი ჩემნი იყვნეს ამედგა რით.
ლხინში, გულო, მეფეთ მონე და მსახურე, ამედგარით,
კიდევ ხმალი მოიგონე, უშიშ, გულ-სრულე ა მედგარითი!

360

ოდეს ლხინსა დავემოყვსი, აწ ეს სევდა მას არევდა,
ჭმუნვა მრჯის და სევდა მაწვევს, მუშაკობს და მასარევდა,
ბოროტი და ავი ენა წყალს მღვრევს წმინდას, მას არევდა,
რაც სოფელმან ეტლად მამცა, ჩემთვის კიდევ მას არევდა!

361

უბრალოდ ჭირსა არ მიმცეს, მე ეტლსა ამას ველია,
თვალთა ნაკადი მომადლოს, დაწვნა მით ამასველია,
მკლავნი რომ ცუდათ არ დაშვრეს, ფეხს ჰქონდეს ამასველია,
მართალი ვიყო, ნუ დამსჯის, მუხლს არ ხვდეს, ამას ველია!

362

ჩემთა სასჯელთა აღრიცხვა ენას ვით ძალუც აგება,
ცუდათ შვრებიან მშენენი, ხელოვანთ ვისრ აქვს აგება,
მარტო რას ვმდურობ. სოფლისგან, ვეჭვ სხვანიც ვინმე აგებ,
რამდენს კაცს მახვდა, ვერ ვრიცხავ, ჩემის შუბისა აგება?

363

მიცნობთ, ბძანეთ, თუ ვიყავ ერთის კაცისა დარული?
ლხინი და შვება უღრუბლო მქონდა, მის შუქი დარული,
განსვენება და სიამე, სმა, ჭამა, ძილი და რული,

აწ ცრემლთა რად მდის ნაკადი, ღვარნი არ გასწყდა დარული

364

ბრწყინვალება და ნათელი, თვალნო, სევდითა დაგევსა;
შენტვის სახმილი აღტყინდა, გულსა სამუდმოდ დაგევსა;
სიტკბო გამწარდა სოფლისა, სამსალა სასმლად დაგევსა,
გულო, ვით გასძლებ სევდასა, ან ჭირსა ნიადაგევსა?!

365

თავსა ვეტყოდი, სამუდმოდ ვის გვერც ახლავხარ, მას ამე!
ერთი არ მამეც, სოფელო, ჭირნი, მიორე, მასამე,
სევდა მიმატე წყენისა, აღარ მაღხინე, მას ამე,
ვერსით გაგისწარ, დამაბი, გარ შემომხვიე მასა მე!

366

ხანდახან მამცა სოფელმან, საწუთრო იქმნა დარადა,
დზოგჯერ მიმუხთლა, მიხვია, იქით და აქათ დარადა,
ზოგნი მე მჯობდეს, ზოგნი იტყოდეს: მვექმნათ დარადა,ნ
ბედსა ვეტყოდი: მსოფელმან ნეტარ შენ მოგცა და რადა?!

367

ეტლმა მამცა ბედკრულობა, ნეტარ ყურსა ესმა ვისა,
ღხინი დამრჩეს განშორებით, აწ უყურებ ესმას ვისა? დ
არა მქონდა გარიდება მე ლახვრისა, ესმას ვისა,
რამინისებრ შევიბრაღდე, ჭირნი ჩემნი ესმას ვისა!

368

თუ გსმენოდესთ, მე ლახვარი თუ რამდენი დამეცა რა!
ბედი წაღმა წაგრეხილი აწ უკულმა დამეცარა.
ვა, სოფელო, უხანოო, დრონი აღარ დამეც, არა,
ჩემთვის იქმენ გამომცდელი, ვით ბელიარ დამეცა რა!

369

ამდენს ხანს ხომ ვეღარ გავსძლებ, რაც ჯანი მაქვს განასული,
არ დავზოგე ქართლისათვის ძმა, ძენი და გან ასული,

თავი დავდევ საწამებლად, ხორცი საკვდად, გან სული?
თუ უბრალოდ სისხლს დამიღვრით, ვიქმნა ზეცად გან ასული!

370

თუ ამ სასჯლებს მოველოდი, მიმძიმს ჩემი დაბადება,
გლახ უბრალოდ განსაცდელი, სოფლისაგან ცეცხლთა დება,
რაები ვჰქენ ქვეყნისათვის, საკვდად თავის გარდადება;
თავი არვის მოვაკვლიო, არც ვჰქენა ხმლისა ჯერ დადება;

371

მეფეთ წინა სამსახური მე მინდოდის ყოვლთვის დიდად,
ამხანაგთა ვსათნობდი, ვიყვი კრძალვით, მომარიდად;
მიღმა წყენა არვის ვჰკადრი, ვმთავდაბლობდი მყუდროდ,
მშვიდად,
მე ეს მიყო ამ სოფელმან, თქვენცა გექმნას ბარგის მზიდად!

372

ჩემნი ჭირნი სხვათა საქმეს, არ ვჰჰვ, ვისმეს გან არევდეს,
სად დავჰთესე კარკაცობა, ახლა ისიც განარევდეს,
ვიცი, რომე სხვათა ძალი დღეს ჩემს მკლავსა განა რევდეს,
გახსონსთ, ოღეს ჩემნი ხმანი, თუ ჯარს როგორ განარევდეს?

373

წახდა ჩემი კარკაცობა, დარსწავლა არვინ არა,
როგორ დავგმო ამასწინათ მეფეთათვის ვინც მამკვდარა,
მოწმად მყვანან ბევრი სული, ჩემს თავს თუ რა გარდამხდარა,
წაღმა სხენან ჟამნი დღეთა, მზე ჯერ სრულად არ დამხდარა!

374

ვერსით მოვრჩები სიკვდილსა, დღეს მოვა, ხვალე ისევ და;
უბრალოდ უნდა გარდაჰვხდე, ამით მაწუხებს ი სევდა,
თაო, ღალატად ვინ მოგკლავს, ცუდს კაცებს რასთვის ისევდა!
მან წამახდინა თავიდგან, აწ მომაგონდა ისევ და!

375

სოფელს სჭირს პირველ სიამე, საწუთროს პყრობა, შვებანი,
რასაც ინებებ, განებებს, იტყვი თუ: "მიყო ნებანი",
მაგრა არა ქნეს მიყოლა, ვის ჰქონდა ჭკვა და ცნებანი!
მივჰყევ სოფელს და სახელსა, კარგთ კაცთა მქონდა ხლებანი.

376

ხედავთ კაცთა დაბადებულს, არვისა აქვს ერთი სახე,
მე სოფელმან ოთხის კუთხით დამაბა და მიდგა მახე,
არ გავიდა სამსახური, რაგინდ ბევრი ჭირი ვნახე,
ცუდად წახდა გარჯილობა, ბედი ამაღ გავიჩმახე!

377

მეც შემეძლო ამხანაგთა მამეზღართა მტერობანი,
მაგრამ დავსთმი, ყველას უყვი მიცემა და ფერობანი,
ამისთვის ვჰქენ, მე მინდოდა აოხრებულთ შენობანი,
მაგრა ყველამ მოიჭირვა ჩემი გაჭრა, ხელობანი!

378

ერდგულობა დ მე მგონია პატრონზედა სამსახური,
რომ ინდომო ამხანაგი, არა გქონდეს კარგთ კაცთ შური,
არ დაჰკარგო მეგობარი, არ ჰყო მეფის მოსამდური,
ჩემი იცით, ყველას გახსონსთ, რას ოფლთა ვარ მონაწურის!

379

თუ გინდოდეს თავი შენი, შენც ინდომე ამხანაგი,
ცეცხლი მისთვის მოდებული აგრევ იყოს შენთვის დაგი,
ამოსწოდო მისთვის ხმალი, არ თუ ქარქაშს ადრე აგი,
თუ გაიჭრას სამყოფთაგან, თავი მისთვის გარდააგი!

380

რაც თვისთვის სწადდეს, მოყვისისთვის კვლავე მას აჯობინევდეს,
ცრემლთანა ცრემლი დაღვაროს, მოხარულთანა ლხინევდეს,
სწყუროდეს, მანცა იწყუროს, თუ დათვრეს დ ისიც ღვინევდეს,
ჭირთანა ჭირნი იტვრთოს, სევდასთან მოიწყინევდეს!

381

კაცმა კაცს გული მიანდოს ერთპირად დასანდობელად,
მას მისთვის ცრემლი სდიოდეს უწყვეტლად, გაუმრობელად,
მისთვის ხმაღს ხელი ანებოს მტერზედა დასაშრობელად,
თავი გასწიროს საკვდავად, სანთლურებ დასადნობელად!

382

მე ქვეყნისათვის რამდენჯერ ვჰქენ თავის გაწირვანია,
მოწამედ მყვანან მრავალნი, არა თუ შვიდი, რვანია,
არა მაქვს ჟამი სიტყვისა, საჩივრის ცუდი თქმანია,
მაგრა მართლისა სიტყვის თქმა ჩემგან რა უკუთქმანია?

383

ბატონს ჰყვანდეს ერდგული ყმა, სიამოვნით თავს უდებდეს,
მტერს ებრძოდეს, დავსებულსა ცეცხლსა კიდევ აუნთებდეს,
რაც უჯობდეს იმას ბჭობდეს, მებრძოლს მიღმა გაუგდებდეს,
საჭურჭლესა წარმოცლილსა სალაროსა დაუდებდეს!

384

რაცა სწადდეს, ის აამოს, დაერიდოს საწყინარსა,
ძმას და შვილსა თვით ხედვიდეს, მასთვის სთმობდეს ორსავე
მკვდარსა,
მეზრძოლს მიღმა მიეგებოს, იგ ჰხმარობდეს ხმაღს და ფარსა,
დაფანტულსა წინ უძლოდეს, უგროებდეს კარგსა ჯარსა;

385

პატრონის წყენა წყენად სჩნდეს, ლხინისთვის გაიხარევდეს;
სახელსა გამოაჩენდეს, უკადრის საქმეს ჰფარევდეს,
საკვდავად თავი გარდადვას, როდეს რაზმშიგან გარევდეს,
რაგინდ სხვა რამ თქვან, მაშინცა მისსა ქებასა წარევდეს!

386

ცოტა მიცემა დიდად სჩნდეს, მწვედ იყოს მადრიელადო,
თუ საწყენი რამ შეატყოს, თვალნი ქნას ცრემლით სველადო,
გასჭირდეს დ ადრე ინაღვლოს, მსწრაფლ იქმნას მისაშველადო, დ
ასრე მასმია პატრონის მე სამსახური ძველადო!

387

არ დაიშურო რაც გქონდეს, შენ იყო მის მიმრთმეველი,
ცოტაც გიბოდოს დ ხარობდი, მით იყავ გამომრთმეველი,
უსამართლოთ და ურიგოთ არვისი არ წამრთმეველი,
საწყენის წყენის რიდება, არრა ჰქნა უმართეველი!

386

პატრონყმობა განა ჩვენგან, იცით, ზეცით დასახულა,
სოლომონ და დავით დ ორნივ თვალით მეფედ კვლავ ნახულა,
როგორც ყმისა სამსახური, ყმა პატრონთგან შენახულა,
უბრალოს ყმის წახდენანი პატრონზედაც მწვე ძრახულა!

389

ეს ყველა მჭირდა, ისმინეთ, მეფეთა ერდგულობანი,
დიდად შევმატი, ვარგებდი, ვისიც რომ მქონდა ყმობანი,
ადრე მივმართი ბძანებას, სადაც მიყვიან ხმობანი,
ან მეფე ცუდათ გამიწყრა, ან მე აღარ მაქვს ცნობანი!

390

სად წავიდე, სად დავლახო აწ ქვეყნისა კიდით კიდე,
დედა-წულნი, საუნჯენი წავილო და რას ავჰკიდე, დ
მეფის მტერსა მე რამდენჯერ გულ-მესისხლედ წავეკიდე, დ
ვადა რყეულს ხმაღს ნუ აგდებ, თაო, ხელი კიდევ ჰკიდე!

391

რადგან წახდა გარჯილობა, რადღა მმართვეს თავის ტკენა,
რად ვიუბნა ძველი საქმე, ვით დავაშრო თქმაღღა ენა,
აღარ მმართვეს საჩივარი, ანუ ცუდად ცრემლთა დენა,
ვით მიქნია ერდგულობით მტერთა სისხლის გარდაღენა!

392

რომ წამიხდა სამსახური, ცრემლი თვალთა მისთვის მდინდა,
ან სოფელმან ჩემი კერძი შუქი რასთვის დააბინდა,

გახსონსთ, უწინ მტერნი თქვენნი ჩემს ხმაღს როგორ შეუშინდა?
გაყრა მიმძიმს, თვარემ დავრჩე, მე რომ ვიყო, სადაგინდა!

393

არა მშურდა სასიკვდილოდ მე გარდმეღვა თქვენთვის თავი,
აწ რად იქმენ ხემწიფეო, დღეთა ჩემთა გასათავი?
რა გერგების, ეს არ ვიცი, მომიშალოთ რომ სათავი?
ეტლმან ჩემმან მე მამგვარა ბედკრულობა ასათავი!

394

რომ მასმია ასრე თქმულა პატრონისა კვლავ სიამე,
რაც უბმანოს დ ადასრულოს, არ იკვნესოს, არც თქვას, მვამე!"
მოეხსენოს: "ხემწიფეო, შენთვის დღენი გავიწამე,
რაც მიბმანო სამსახური, წავაკვდე და წავე წამენ

395

გვმართებს, რომე მეფეთათვის სიმხნითა ვჰქნათ ავერთხის რგვანი,
სად გვიბმანოს, მივესივნეთ, სიგრძის გზა ვვლოთ, ანუ განი,
თავს საზღვარი ეს დაუღვა, ვერვინ იყოს ჩემი მგვანი,
არ ავმალღეთ თავმდაბალნი, სიტყვა არ ვთქვათ შეუგვანი!

396

რაც გვიბრძანოს, თავს შევიღვათ, ადრე გვმართებს დაჯერება,
მას ვმონებღეთ, არ გარდვიგდოთ პირიღამე მისი.ქება,
წაუწყმედლად ყოვლის გზითა გავათაოთ პატრონთ ნება,
მეფის მტერთ რომ მე დავმართე, ნეტამც თქვენგანც ისრე ება!

397

სოფლის ჩარხთ ბრუნვა, ეტლთ ქცევა ხანდახან მოვა, ხან არა,
ხან ხელი ვარდით ავავსი სოფელმან, ზოგჯერ ხან არა,
დაყმუნდა, აღარ მომართა, ჩემზე განაგრძო, ხანა რა,
მტერმან იშეხი მამიგეს გულისა მოსაფხანარა!

398

ახლა მარყევს ეს სოფელი, უწინ მამცა, მაშინება,

ჯამან მტერმან ვერსად მიყო, იცით, გსმია მა შინება!
მეფის, ქვეყნის უნებელნი ავხსნი, ზოგი მაშინ ება,
სჭკრეტდეს თვალნი უდუხჭიროდ, კამკამებით მაშინ ება!

399

მიმძიმს ამხანაგთ მოშორვა, გულსა მაქვს მუდამ ზრუნვანი,
შეჭირვება და ოხრანი, მწუხარება და ურვანი;
სამკვიდროს გაცლა ძნელია, ვინც დადგეს შესაშურვანი,
თუ რამდენრიგად მამიხდა სისხლის ცრემლისა წურვანი!

400

ვინ რომ ფეხსქვეშ მელახოდეს, აწ მათ მე მქნეს დაცემული;
მაბეზღარნი უწინ მე მყვეს დატუქსული, დაცემული,
ზოგნი იყვნეს განაკეთნი, ზოგნი ბევრის მიცემული, დ
შენვე მიგაქვს, ეტლო ჩემო, რაც შენგნით მაქვს მოცემული!

401

სად მეგონა დამკვიდრება, აწ სადით ვარ განაჭერთ,
მეფეს ტკბილად ველარ ვნახავ, თვარ არ ვრიდობ განა ჭერთ,
ვის მომწევნ, შეიქმნების გაკვეთილ და განაჭერთ,
ბედო, კრულო, უკულმართო, თავი ჩემი განაჭე რით?

402

ზოგს კაცს რომე გაუჭირდეს, უსუსურად დაღონდების,
ვინც რას ეტყვის, _ არას ჯერა, კარგს რჩევასა გარდაჰხდების;
ვირემ კაცი ცოცხალიყოს, ადვილ მტრისგან ნუ წახდების!
ბედი, სვე და გამარჯვება იქნას, კაცზე რაც მოჰხდების!

403

გაჭირების დროს კაცს უნდა, რომ შერჩეს ჭკვა და გონება,
ვისაც რომ ახლდეს უტყუვრად სიამე, ტკბილად მონება,
რომ მოშლით იყოს, ცუდია, რას არგებს მწვე დაღონება?
აღარ დაზოგოს მის დროსა სალარო, ანუ ქონება!

404

კაცი "ააგედავს საქმესა, თუ კარგს კაცთან აქვს ზრდილობა,
შეც მქონდა დარბაზს წინ დგომა და ამხანაგთა წილობა,

მე არა მჭირდა ტყუილი, არც ცუდი სიტყვის ცილობა;
აწყა სოფელმან ნაკადი და მამცა ცრემლთა მილობა|

405

ზოგჯერ მეც მითქვამს თავისა, თუ რასთვის დავიბადეო,
ანუ მტერები გარშემო ვიხვივე, რად ვიბადეო,
მაშ ხომე ცუდათ გაქრების, მაქვს რამე ან ვიბადეო,
გულმკრთალნი მტერნი, ჯაბანნი რასათვის აიბადეო?

405

ყველამ გასინჯეთ, შეტყობით, თქვენ ჩემნი სამართლობანი,
როგორ ვჰქენ თავის დადება, მეფის ტახტისა მკობანი,
აწ ვისლა უთხრა ლიქნითა, ფერობით სიტყვის ღმობანი,
ზოგნი შევფრფინავთ სოფელსა, ზოგთა დავსწყვიეთ შობანი

407

რომე კაცმა ბევრი რამ თქვას, ხოტბა გრძელი, სიტყვის თხრობა,
თვისტომს თავსა მოაძაგებს, მას მიხვდების ცუდი შრობა,
არც ის ვარგა, არვინა თქვას კარგის კაცის გარჯილობა,
გოდოლშიგან დაფარულსა, დაგულვას სჯობს გახსნილობა!

408

ვჰთქვა არა ერთი საქმე, ორსავ ვლონობ დიად ძნელად,
პატრო ის ხამს გამარჯვება, პირველვე ვჰთქვი სიტყვა ძველად;
ბევრი კაცი მოვიხმარე მწედ, იმედად, ჩემად მშველად,
მაგრა მევე დამიმარცხდა, მით შევიქმენ ცრემლით სველად!

409

ლაშქრად მამყვეს იმერელნი, მამეხმარნეს ზოგნი სამცხით,
ზოგს ქართველთაც გვერც ვიახელ, კაის ჯარის აღსარაცხით,
მაგრა ეტლმან არ გვიბედა, მით ვიქმენით იმ დღეს მარცხით,
გამარჯვება მეფეს მიხვდა, ზოგი ჩვენც ვჰქენით მიწას ნარცხით!

410

შეწეულთა ლშქართ მიყვეს, ვერ უჭერდი იმა თავსა,

სტუმართა და თვით მოსრულთა, რას ვეტყვოდი იმათ ავსა,
დგომასა და გაძლებასა მე ვჰკადრებდი თუ მეთავსა,
ზოგმა მეც მწვე დამიმარცხა, მათი სახლი ავა თავსა!

411

ეგრე მითხრეს, „ან შეგვაბი, ან გაგვიშვი ჩვენსა, შინა!“
მე მათ დაბლა მოველოდი, მას ვზრახეიდი გულსა შინა;
ჰადრე: "ომსა გაპოვნინებ, თქვენთან არც მე შემეშინა,"
შუბი გატყდა, ედიშასა, იცით, ხმალი ვით ეშინა?

412

ბაზალეთის ომი მოჰხდა, მეფეს მიხვდა გამარჯვება,
იმათ დიდი გახარება, ჩვენ ჰმუნვა და ბევრი ვება;
ბატონიშვილს გვერც ვიახელ, ერისთვისაც მქონდა ხლება,
ულონობას ღონევე ჯობს, ცდა საქმისა ბევრ შეძლება!

413

რაცა მოჰხდა სრულ ვიცოდი, არ მინდოდა ესე ომი,
ყმა არ უნდა პატრონისა ბრძოლისა და შებმის მდომი!
თავს მოღალავს, ან მოკვდების, ცუდათ არის მკლავის მშრომი;
ქეითი ხომ მუხლს დაღალავს, ვერც იჭნების ცხენსე მჯდომი!

414

სამცხეს წაველ, წამოვიდნენ ესე კარგნი დიდებულნი,
ყველაკასა მრავლად მივეც, რაცა მქონდა მუნ დებულნი,
საქონელნი, ბარგნი ჩემნი, არ დავჰკარგენ კიდებულნი,
გაეხარდათ მაბეზღართა, ვინც მყვეს გარდაკიდებულნი!

415

ცოლშვილი სამცხეს დავაგდე, მოყვრები მიიზარევდეს,
ბატონიშვილსა მე ვახლდი, იესე ჩემი მარევდეს,
ხვანთქრის კარზედან წავედით, გზად ჩვენთვის დარნი დარევდეს,
ყაზახ მეკობრე, ჯალალი, ჩვენს ვერას მოიპარევდეს!

416

ადოევ ვაცნობაო ვეზირსა ხელმწიფის ტახტს წინ რებანი,
ყაფუჩიბაში ებოძა, მით ექო ჩვენნი ცნებანი,
გვითხრა ხემწიფემ: „იცოდეთ, თქვენ გიყოს გულის ნებანია;ნ
მე უთხარ: "მის ხმაღს მოვენდევ, მით ვჰქენ შორის გზით რებანი!!

417

ჩვენ მიგვიყვანეს, ებძანათ: "მოჰფინეთ კარგა სახლები;ნ
ასრე გვსმენია, ეგენი არიან კარგნი სახლები!
ჩვენთან მოვიდეს ფაშები, აქვსთ ფართოდ ტყავის სახლები,
ძველით ვერავის ვნახევდით, ტანს ეცვა ყველას ახლები!

418

ულუფა მრავლად გვიბოძეს, სიუხვე ჰქონდა ზღვებისა,
ურჩისგან ხმლით და ძალითა, მას არა არ ეზღვებისა,
არვის არ ძალუც ძალითა გარდავლა იმის მზღვრებისა,
მასწინ არ ძალუც მთქმელებსა, ამხანაგთ დაბეზღებისა.

419

მეორეს დღესა მიგვასხეს, შეგვაველეს კარნი სრისანი,
გავჰკვირდით მორთულობასა, დ ნეტარ ქნილია რისანი?
ხემწიფეს მუხლსა ვაკოცე, სიტყვა მიბძანა თქმისანი, დ
ვჰკადრე: "თქვენს ხმაღსა მოვენდევ, ყმოზა ვერა ვჰქენ სხვისანია!

420

მიბძანა: "ჩემი წყალობა შენზედა უშურველია,
სამცხეს რაც ციხე აიღე, მთქმია, არც ხანი ძველია,
რაცა გწადს, იმას დაგმართებ, მე ვით ვარ შენი მშველია,
მოგცე ციხე და ქალაქნი, ქვეყანა აზრუმელია!ნ

421

რაც ხანი დავჰყავ, შამაჰყრა პატივი დიდ საფერია,
ცხენსა შებძანდის, გვიბძანის, შევსხდით, ჩვენც ვნახით ერია;
მიბრძანის: "ნუ შეგწყინდებათ, აქ არვინა გყავსთ მტერია,ნ
ვკადრი: "რომ გიჰვრეტთ, ის გვალხენს, ვართ თქვენი ფეხთა
მტვერია!

422

ენგიჩარ აღას უბრძანა, აჩვენე თოფხანიანი! დ
წაგვიძღვა, ყველა დაგვაფლო, რა უცხო, რა ხანანია!
გვითხრა: "ხემწიფე გაგიშვებს, გამოვა რა ხანანია",
აწ ვისლა ახსონს, რა ვნახეთ, ბეგლარბეგ, რა ხანანია?

423

თიქმატაშ, აისოფიო, გვიჩვენა ზღვისა ზღუდები,
ზღვის პირს ალაგი არსად ჩნდა ზარბაზნებისგან უდები,
მათ კაცთ ყაუხი ეხურა ბერძენთა, ჩვენებრ ქუდები,
მისსა მებრძოლსა შიშითა, როგორ არ ჰქონდეს რიდები?

424

ბევრი რამ უცხო გვაჩვენეს, დ ლომ-ვეფხთა სადგურიაო,
გასინჯეთ, ვისცა გენახოს, სად. ისი, სად გურიაო? "
სრულ მარმარილოთ ნაშენი, არსად ჩნდის აგურიაო,
ზოგს კარგს სახლებსა მივადგით, გვეტყოდეს აგურიაო!

425

პატრიაქთანა მივიდით, ვისმენდით წირვა-ლოცვასა,
ერი მოვიდის ურიცხვი, ალაგს ჰყოფდიან მოცვასა;
იქ ღირსნი კაცნი დაგვხვდიან, იქმოდენ ცრემლთა ხოცასა,
მიტრაპოლიტნი გვერც უდგენენ, ხან უფრო, ხან ვჰთქვამ ხოცასა

426

ხანი დავჰყავით ზამთრისა, ზაფხული იქცა ჟამებად,
ხემწიფემ ბძანა: "თქვენ თავი არა გშურსთ ჩემთვის წამებად,
ერთი ქვეყანა სოხტათა აქვს, არ არიან ამებად,
მაზედ გაგისევ, შარბათი თქვენ შეუქმენით შხამებად!

427

კარგად უნდა მოაგვაროთ, ნურც ადვილ გჩანსთ მათი ბრძოლა:
ქვეყანა აქეთ მწვე მაგარი და მეომართ კარგთა ყოლა;
მწვე ფთხილობენ ღამე თევით, სრულ არა აქვთ მუდმად წოლა,
გუშაგები იძახიან, როგორც მწუხრს და ცისკარს მოლა!

426

თემს თქვენ მოგცემ ოჯახობით, გარემომოც თქვენი იყოს,
მათი განძი, საქონელი, არა მშურს რა ვინც გაიყოს;
ჩემი ყმა რომ გამიმაგრდეს, ნეტარ რა ვჰქნა, ეს რა იყოს?"
აწ გიორგიმ ძველ ნაქნევსა კიდევ ხმალსა ხელი მიჰყოს!

429

სხვაც გვიბოძა მამულები, სარჩო კარგი სანჯახები,
საქონელი აურაცხი, ხმალ, ლახტ, აფთ და ნაჯახები,
მაგრა ვისაც მიგვისივა, იგ არიან ანჯახები,
მტრისა ადვილ წინ მიმგები, შემძგერი და დამჯახები!

430

წამოვედით, ყაფუჯები ჩვენ თან მოგვდევს მთად და ბარათ;
სადაც მოგვცეს მამულები, ჩვენად საყმოდ, მოსაბარათ,
რადგან კაცი თან გვიახლა, შენ რას გაქნევ წიგნობარათ,
ვის სამძღვარზედ ბრძოლა შევჰქენ, გამისინჯეთ თქვენ აბა, რათ?

431

მოვედით სოხტას, გვითხრობდეს თუ: "კვამლი შვიდ ათასია,
სახლი რეთი არ არის, არ ჰქონდეს სურა, თასია;
მათ ყარაულად გარ უვლის სამუდმოდ კაცი ასია;"
ზოგთ მითხრეს: "რომ დავიხოცნეთ, რა ვჰპოთ თავის ფასია?"

432

ვჰქვი, ჰკუთით საქმე მოგვარდეს, სარდლობა ამას ჰქვიანო,
დავდგეთ აქ, ყური მიუგდოთ, რაც რომ იმათა თქვიანო,
ფრთხილობას გარდაიგდებენ, უფრო და უფრო გვიანო,
თვარემ თუ ახლავ შეუტევთ, მებრძოლნი დადაგვიანო!

433

ბოლოს დავდექით, დავიწყეთ ჩვენ მათში ვაჰრობანია,
ზოგნი მეგობრად ვიჩემეთ, ზოგთ ძმობილ, ვითა ძმანია,
დაწყნარდეს, იარებოდეს მათში სულ ჩვენი ყმანია,
მიხდომის აზრი გარდაგდეს, არ დავიყარეთ ხმანია.

434

434

ხესა ფურცელი გასცვივდა, მთაზე თოვლმან ქნა დებანი,
ხემწიფეს წიგნი ებოძა: "მაქვს შენგან იმედებანი,
ნულარა ჰყოვნი, მიუხე, ქენ თავის გარდადებანი!
ჯავრს ნუ შემარჩენ მაგათსა, ცეცხლურებ უყავ დებანის!

435

იგი კაცი გავისტუმრე, მე ესენი დავამაშე,
პირველს ღამეს შევეკაზმე, მშვილდს აუბი, თოფი ვმაშე.
დავის სიტყვა გაუთავე, გულსა ჩვენსა "ვაშა, ვშეს"
მე დავიპყარ, დავიმონე, იქ აღარვინ გავაფაშე!

436

შეუხედით დანდობილთა, ოთხგნით გზანი შეუკარით,
გარდუედით სიმაგრესა გალავნისა ციხის კარით,
მხრით თემოსა ხმალი ვასვით, ვინ ფეხ დადგმივ შემოვკპარით,
ვირემდისი არ გავწყვიტეთ, განძს არვინ ვჰყავ მინაკარით!

437

შიგ დავდეგით, იქ ვიზამთრეთ, საქონლითა ავივსენით.
ხემწიფესა მოვახსენეთ წიგნითა და კაის ენით:
სიტყვა თქვენი გავათავეთ, რაც გვიბძანეთ, ისე ვჰქენით,
განდგომილნი ამოვსწყვიტეთ, ჩვენ შევჰქენით სისხლთა დენით!

438

ოცს არაბაზე დავაწყევ იქ თოფი ნაშოვარია,
ხემწიფეს წინა გავგზავნე: "ამათი მჭერი მკვდარია!
ქვეყანა გაუტიალე, აღარ აქვთ მოსაფარია,
დავჰხოცე, ზოგი დავჰფანტე, ველარ შეგროვდენ ჯარიას!

439

წყალობის წიგნი ებოძა მწვე დიდად გახარებისა:
არ გაგაკეთო დიდებით დ ჩემგან ეგ არ იქნებისა!
ხალათი კარგი ებოძა, ტკბილ სიტყვა, ენა ქებისა:

"ჩემნი მტერნი და ორგულნი ყველანიმც აგრე კვდებისა!

440

შენ ყოფილხარ მამაცურად, მოგხდომია გამარჯვება,
ეგრე თქმულა, ზეცასა რბის, მეფეთათვის ვინცა კვდება;
რასაც კაცი პატრონზედ იქს, სადაც წავა, წინ დახვდება,
კარგსა კარგი არ ასცილდეს, ავსა ავად გარდაჰხდება!"

441

დავისადგურეთ იმ ზამთარ, ჩვენ ლხინი გვექონდეს ამონი,
ელხინობდით გამარჯვებულნი, რომ გვეპყრა ალაბ-შამონი:
მებრძოლთ გაუხდა შარბათი სასმელად მწარე შხამონი,
შეიტყვეს ჩვენთა მებრძოლთა, არა ვართ უთამამონი.

442

თქვენცა იცით, სამუდამოდ არ მინდოდა აქა ყოფა,
მამული და სამყოფელი რა კაცს შუა გაეყოფა, დ კ
აცის გული ვერ გაძლება, ბევრი ვის აქვს, არ ეყოფა,
ცოტას ქონა მწვე მერჩივნა, რაც რომ მქონდა უწინ ყოფა!

443

თუ კაცი დასჯერდებოდეს იგ მისსა საყოფინარსა,
მას უმადლებდეს რაც მისცეს, პირველ ქვეყანა ვინ არსა,
იგია მიმცემ-წამრთმევი, სხვა იმას გარე ვინ არსა,
ვინ ცხოველად ჰყოფს მოკვდავსა, ანუ ვინ შეიქს მიძინარსას!?

444

რანი მამიხდეს, ვინ იცის სოფლისა საცთურებია,
რამდენჯერ გახდის დალებით ჯაჭვისგან ბეჭი, მხრებია,
ხან მარტო დავრჩი სადაგინდ, ხან მყვანდეს მე მომხრებია,
სამყოფინარი გამიხდეს ვერანად, ნაოხრებია!

445

რაცა გარდამხდეს სოფლისგან, ყველას ვერ ვიტყვი მა სულა!
მას ვმონებ, ვაქებ, ვადიდებ, ვინ რომე მიწა მასულა,

სრულ განსაცდელმან შემიპყრა, მახე მამხვია, მასულა,
მიწითგან ცხოვლად შემზილა, ისრევე იმან მა სულა!

445

შურითა მოჰხდა, ცთომისთვის სამოთხეს შევა გველია,
პირველშან მამამ უსმინა, ჩვენ შვება ამად გველია,
მან ძველმან მტერმან მიუთხრა: "არ მოგცე მე ეგ ველიას"
ცეცხლი აანთო სასარჯლო ხორცისა დამდაგველია!

447

იმავე შურმა გამოჰხადა სამოთხიდან მამა ჩვენი,
სარჯლად მოგვცა ეს სოფელი, სარკის მსგავსად მათჩვენი.
კაცთა ბოლოს არ გამთავი, დასაგმობ და შესაჩვენი,
სწრაფლ წაგვართვა ფეროვნება და ნათელი თვალთა მჩენი!

448

ეს სიტყვები რად მოვიღე, გასინჯეთ და ყურად იღეთ,
კარგნო კაცნო, საანდაზოდ ჩემი საქმე გარდაიღეთ!
ჩემგან ქნილი რაცა სჯობდეს, ზოგნი დევით, ხან აიღეთ,
ავი შორად განუტევეთ, კარგი თქვენკენ წამოიღეთ!

449

აწ გიამბო ჩემზე შურით, თუ რა მოჰხდა გულის ზრახვა;
რაც სახელი მე სადმე ვჰქენ, შექნეს კვნესა, ზოგთა ახვა;
ზოგთა კარგა შეიწყნარეს, ზოგთა შექნეს ჩმახვით ძრახვა,
ვჰთქვი, დავჰკარგე სამკვიდრონი, ლარ მამხვდა თვისთა ნახვა!

450

ვეზირ აზამი ხემწიფის თავს დაიწერდის სიძობით,
სულთან მურადის და ედგა, არ მეყვისობდა ბიძობით,
ქალთან ქებინის დალოცვით, ართუ მრუშობა მსიძობით,
ვეზირსა ცოლმან მოდერა: "მეფეთგან თქვენ გაიძობითს!".

451

ცოლს მოეწერა ვეზირთან: "სად არის შენი სახელი?"

აქ მოურავის ქება არს, თქვენნი არიან მძრახველი!
ხემწიფე ბძანებს: "ყმა არ მყავს უკეთეს, ან მის მსახველი,
მაგას რამ საქმე უგვარე, თუ თვალნი გქონდეს სახელის!"

452

ის იაზაბელ შეიქნა, ნაბოთეს ბაღის წამლები,
ან იროდიას ემსგავსა, სისხლთ ნათლისმცემლის დამლები,
ევდუქსიასა ტახტს იჯდა, ეროდეს კარის გამლები,
რჯულისა შემარყეველი, მრავლის ცოდვისა წამლები!

453

ვეზირმან თქვა: "სხვათ აქებდენ, მე სახელი გამიქარდეს,
ჩემი საქმე არ გამოჩნდეს, სხვის სახელზე მეფე ხარდეს!
სიკვდილი და ხმლის გაბედვა მისი მეცა დიად მზარდეს,
თუ ეს ბედი წაღმა მესხნეს, ვჰთქვი: "მიწათა რად გამზარდეს?"

454

კაცი ვნახე, რომ მოვიდა ჩემთან წიგნით ვეზირისა,
ებრძანა თუ: "შეგვეყარე, აქ ჰაერი კარგი ქრისა!
ტკბილად ვნახოთ ერთმანეთი, არ სიტყვა ვჰთქვათ მუქარისა!"
ხმოზა, შეყრა, ალერსოზა, ვერ შევიტყვე, იყო რისა?

455

მე შევჰთვალე: "უხემწიფოდ ვერა გნახავ, არ იქნება!
ხემწიფე თუ წიგნს მიბოძებს, ძალია თუ ან იქ ნება,
მაშინ გვერცა გიახლები, მტერი ფეხსქვეშ გაიქნება.
ხემწიფეზე დამნაშავე ასო-ასოდ აიქნება!"

456

რა არ ვნახე, მწვე ეწყინა, გულში იქნა ნალვლიანად,
შემოსტუქსა მოციქული პირქუშად და ჯავრიანად:
"ჩემს ხმას მონებს საკეისრო, სიგრძე სად აქვს განიანად!
მე არ მნახა მოურავმა, ესე იყოს, თქვა, ჯერხანადს!"

457

ხელმწიფესთან ჩაფრად კაცი მან გაგზავნა მეტად ჩქარად,
ცოლს მისწერა, შენ მაცნობე აწ ამბები დასაფარადან,
მან მოსწერა. „ეს ხემწიფე შენზედ არის გულში მწარად,
მოურავის გამარჯვება მწვედ იამა გასახარად!ნ

458

მოსწერა თუა „ორისაგან ერთი წინ გიც, იყავ მქნელი!
მოურავის ხმლიაა სიკვდილი, გვესმის, არის დიად ძნელი,
ან შეაკვდი, თავი დადე, შენს ლაშქართა იყავ მსვრელი,
ან მოკალ და მოერიე, მისის სისხლით იყავ მსვრელი!

459

შენს ხელთ იყოს მისრ-ბაღდადი, ალაბ-შამი ბასრამდისა,
ისპა ოღლანს, რაც უბძანო, ენგინჩარნიც იქ მიდისა;
ნილოსს მყოფნი შენ გიძრწიან ანუ შადი სადა დის,
შენს ხელთ არის ვეზირობა და ქმარი ხარ მეფის ისაა!"

160

ვეზირმან თქვა: "მოურავთან მე არა მაქვს მტერობანი,
მაგრა რა ვჰქნა, ხემწიფის დის მმართვეს სიტყვის ჯერობანი.
რაცა ბძანოს, მე ისი ვჰქნა, მას დაუწყო ფერობანი,
მაგრა მიკვეთს, ბორცვ-გორათა შენ ქენიო ძგერობანი!"

461

კიდევ წიგნი გაუგზავნა, შიკრიკს მასცა, მალე ვლიდე!
მიეწერა: "ხემწიფისას წყალობასა ვერ დავსთვლიდე,
მაგრა ძნელსა საქმეს მიკვეთ, თავი ამაღ გავაფლიდე,
რა ღონე მაქვს, ამა სოფლით ან ის გავა, ან გავლიდე?"

452

ეს გასინჯე, ყური უპყარ, იყავ კარგი მომსმენელი,
მტერნი მყვანან, ხემწიფესთან იქნებიან დამსმენელი,
ხმა გამოვა მოურავის სიკვდილისა გამსმენელი,
რა ხელმწიფე გაიწყრომოს, რაღა უთხრა მასმენელი?

463

ხემწიფესა დიდადა სჩანს, მისთვის არის დიდად კარგი,
ხაზინადარ სიძეთა ჰყავს, ხემწიფისა დიდად მარგი,
რომ შევაკვდე, ანუ მოვჰკლა, ვის მივართვა მისი ბარგი?
ბძანეთ, რომე ჩამოვეხსნა, მშვიდობისა ნორჩი დარგის,

464

მან მოსწერა: "სიჯაბნითა ვერ აპირებ მორევასა,
მაგით უფრო ჩავარდები სიღრმის უფსკრულს, მორევასა,
ერიდები ქვეყნისასა აშლასა და მორევასა,
მე გვერც აღარ მოგეწურვი, მალმალ გეტყვი მორევასას!"

465

ხემწიფის დობით თამამობს, თვარ როგორ სტუქსოს ქმარია?
ცოლმა ქმარს: მმოკვდი!ნ ეს უთხრას, იგ მიწას დასანთქმარია!
ვეჭობ, რომ სძულდეს ვეზირი, თვარე ვჰთქვათ, რა საქმარია?
ამ რჩევა ვეზირობისთვის საკვდავი ასაქმარია!

466

ცოლმან კვლავ კიდევ მისაწერა სიტყვა ცხარი და მწარია:
იერთის ქართველის კაცისა სახელი დიდათ არია!
შენი ხსენება დადუმდა, თქვეს: "ცოცხლივ ანუ მკვდარია?"
მწვე ბაუჭირდა ვეზირსა, საქმე აქვს შესაზარია!

467

ვეზირის გულსა დამკვიდრდა რჩევითა ღალატობანი,
თუ მათის საქმე სადმე სჯობს, არა აქვთ კაცთა ნდობანი,
ერთს კაცსა არვის შეეძლო საქმენი ჩემოდნობანი,
მე უყვი მტერთა მრავალჯერ დაწვა და ჩამოდნობანი!

468

რა მოვა კაცზედ განგება, ეტლი არ ბრუნავს ბედადო,
შუქურ მასკვლავი დახვდების პირდაპირ შემომხედადო!
ჩარხებსა ფრთანი დასცვივის, ზე მყოფი იქმნას ქვედადო,
დღე მოეწურ, სვისაგან, გახდების უიმედოდო!

ამა სოფელმან მაბრძოლა აღმოსვლით დასავლეთამდი,
ბაბილოვანს და სამხრეთსა ბრძოლილ მყო ხლმისა კვეთამდა;
ჩრდილოთ ლეკთა და ოსეთსა, კიდით სრულ ჩერქეზეთამდი,
ლხინიც მამცა და წუხილი, ურვა და სევდა კვნესამდი!

470

კაცსა გასცდის და აღორებს სოფლისა ნივთთა წესია;
ხან იშვებს, იტყვის, მრა მიშავსნ ხან ტირის ცრემლთა მთესია.
ხან გონია მუკვდავ ვარ", ხან სწეულ არს და მკვნესია,
თუ სულსა რამე უღვაწოთ, ყველას ეს უკეთესია!

471

რაც მე გარდამხდა სოფლისგან, წერით ვინ გაათავებსა?
ანაზდათ კაცთა გვიმუხთლებს, მოშლის კარგს ტანს და თავებსა,
არ შეგვიწყალებს სიკვდილი, მოწეულს შეიქს შავებსა,
არ მოგვცემს დროსა ჟამამდი, არცა გვთხოვს დასაზავებსა.

472

ბევრი მსაჯა, სად მამავლო, მამიყვანა სადამდისა;
სად მმართვედა მე ტირილი, აწყა ცრემლი სადა მდისა?
ცეცხლმან კვამლი შემომხვო, აწ უყურეთ, სად ამდისა,
მეფემან და სიძემ მკარგა, მდურვა მქოანდეს სად ამ დისა?

473.

ყანდარს ბრძოლა და ბაღდადს, ვინ "მიწურვა მისრისა,
სტამბოლს ხანისა დაყოფა, ნახვა, გასინჯვა მისრისა;
არაბისტნისა ჭაბუკნი მაჯამან ჩემან მისრისა,
აწყა სევდისა ლახვარი გულსა მიწყლულებს, მისრისა!

474

გავათავე ჩემი სიტყვა, წავალ თქვენგან სალამითა,
ვისცა გესმას ჩემი გავლა, ცრემლი ქენით, სალა მითა;
უკანასკნელს ანდერძს მოგცემ, საქმე იმას ალამითა,

აწ საფლავად თან მამყევით, მამყარეთ სალა მითა!

ე პ ი ლ ო გ ი

475

ნათესავ-მოდგამ-გვარ-ტომმან მისმან ეს ვიწყე წერებად,
ამად მეშინის მოშურნე პირველივე მყავს მტერებად,
რომ უქმა სიტყვა მამხადოს, არ იყოს ჩემზე ფერებად,
ვინ არს ცოდვილთა შემწყნარე, ვედრივარ, მექმნას ტერებად!

476

ქართლის ცხორება სხვათა თქვეს, მე ამის ვიქმენ ბრალევად,
რომ დამეკარგა ამბავი, ქნილიყო შესაბრალევად!
წყარო ტკბილი და ამონი ქნილიყო გასამშრალევად;
ეგებ ვერ მეთქვას გაწყობით, მაშინც ნურვინ ხართ მწყრალევად!

477

სიკვდილი ამად არ ვსწერე, არ ვაჯობინე ხოცანი,
ვის გესმისთ მსი დაკარგვა იქნებით ცრემლთა მხოცანი,
ნაქნარსა მისსა გასინჯავთ, ჰთქვათ, ცხადია თუ ოცანი,
რაც ექნა, ვეჭვ ძლივ დავსწერე, ათისთავად ვჰთქვა ოცანი!

478

თქვენ გევედრები, ვანცა ხართ სიტყვისა გამსინჯავია,
სიტყვა ძრახვა არა ხამს, რაგინდ რომ მევექვას ავია,
სოფლის ზღაპრისა წერისთვის შევიქმენ დამნაშავია!
მას დარჩა ჭკუის საუნჯე, ვინც ცრემლით ავსო ნავია!

479

უქმი სიტყვა ცუდსა პქვიან, მეც ვარ მუდმად უქმის მთქმელი,
კაცი რომე უქმს ამბობდეს, ვით მორჩების დაუნთქმელი?
ჭკვა მათ ჰპოვეს, საღთოს წიგნის ვინცა იყვნეს გარდამთქმელი,
მე შევიქმენ ენა-ყბედი, სოფლის სიტყვის სამ წამთქმელი!

480

ესეთი სიტყვა არა ხამს, თუ ბერი წესზე ბერევედეს,
სინანულის სვიფონსა, საკუთარად მისთვის ბერევედას,
ჭაბუკნი მხეცთა ერთოდეს, მხცე გასრულებით ბერევედეს,
ვინ სწვრთნიდეს, ყურსა უპრობდეს, არა თუ გულსა ბერევედეს!

481

მე სოფლისა საქმეს მივჰყევ, მე ვინა და ამის წერა?
ის მიჯობდა, მოციქულთა რაც თქვეს, ყველა დამეჯერა,
სულის ღვწით და სინანულით ანგელოზნის შემეჯერა,
თაო ჩემო, შენთვის რა ჰქენ, ანუ კარგად გასინჯე რა?

მ ე ფ ი ს ა რ ჩ ი ლ ი ს ა დ მ ი

484

ეს არის ლექსად ნათქვამი, მნატრე ვინ თქვენის ხლებისა,
ზოგი რამ საღთოს დავსწერე, სიტყვა ვჰთქვი წმინდა ქებასა,
საღთოს ქების მთარგმნელი სული რჯას აღრ ებასა,
მე ამისწერით მეშინის, ვათუ ხმა მესმას ვებისა!